

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

jaargang 57, nummer 3

herfst 2023

De Korhaan

verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 57
nummer 3, herfst 2023
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-876

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
Ruud Overdijk, eindredacteur
Jacob Catsstraat 40
1215 EZ Hilversum

Redactie

Renée Beekman
Doortje van Dijk
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Paul Keuning
Rob Moolenbeek
Ruud Overdijk
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.conscribo.nl
Pieternel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk: voor de 28ste van de maanden
maart, juli, oktober, december

Copyright

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren. De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen en bijbehorend copyright van beeldmateriaal.

Omslagfoto's:

De foto op de vooromslag 'IJsvogel', is door Kees Maring eind juni in Abcoude gemaakt.

De foto van de 'Nijlgans' op de achteromslag is op 6 juni 2023 gemaakt in 's-Graveland door Jan van Gastel.

Gert Bieshaar onderscheiden met Gouden Lepelaar

Pagina 6

Weidevogelbescherming: goede samenwerking loont

Pagina 8

De Witte Kwikstaart in de westelijke Eempolders

Pagina 38

INHOUD

Redactioneel	3
Van de voorzitter	4
Van de communicatie	4
Gérard Patrice Buhr	5
Bijzonder broedgeval van een 'gewone eend'	14
Dagje Marker Wadden	16
De Grauwe Gors	18
Extra nestgelegenheid voor IJsvogels werkt	19
Broedende Oeverwaluwen	20
Bosvogels en bosstructuur	22
Vogeltreffers Marjan Gerritsen	25
Twee melkchocolade-kleurige Kolganzen	31
Excursie Hilversumse Bovenmeent en Naardermeer	32
Onderzoek nestkastcontroles	34
Vroeg broedgeval Kleine bonte specht	36
Wat was interessant in de vogelbladen?	40
Nieuwe VWG folder	42
Het te korte leven van een jonge Lepelaar	43
Boekbesprekingen	44
VWG informatie	50
Adressenlijst	51

PROGRAMMA

Actuele programma-informatie vindt u op de website www.vwggooi.nl.

Via de nieuwsbrief maken wij nieuwe activiteiten en wijzigingen bekend.

Redactioneel

Dat de vogelpopulatie afneemt is voor de lezers van dit blad geen geheim. En dat de mens daarop een grote invloed heeft is ook geen geheim. Maar welk aspect van ons gedrag is de oorzaak van die afname? Is het de toenemende wereldbevolking die steeds meer beslag op het aardoppervlak legt? Is het de economische groei waarvoor steeds meer grondstoffen aan de aarde worden onttrokken en waarbij veel milieuschade wordt aangericht? Heeft het te maken met het ongebreideld verbranden van natuurlijke grondstoffen als kolen, olie en gas waardoor steeds meer CO2 in de atmosfeer komt?

Natuurlijk is er niet één antwoord. Alles hangt met elkaar samen, maar er is wel een belangrijke aanjager: de groei van de wereldbevolking. Bij het begin van de eerste industriële revolutie in 1760 waren naar schatting nog maar 0,8 miljard mensen op aarde. En aan het eind van deze revolutie, in 1840, waren dat er 1,2 miljard. In 1950, ruim honderd jaar later, hadden we de tweede industriële revolutie achter de rug (1870-1910) en was de wereldbevolking meer dan verdubbeld tot ruim 2,5 miljard. De volgende verdubbeling duurde minder dan vijftig jaar: in 1999 waren er bijna 6 miljard mensen en nu, in 2023, zijn er meer dan 8 miljard mensen.

Al die mensen hebben hun behoeften. Om daarin te voorzien was er tot nu toe maar één antwoord: groei, groei en nog eens groei. Tegenwoordig worden we steeds meer geconfronteerd met de gevolgen daarvan: een afname van de biodiversiteit en klimaatverandering.

In PNAS, het officiële orgaan van de National Academy of Sciences van de Verenigde Staten, verscheen in mei van dit jaar een artikel onder de titel 'Landbouwpraktijken veroorzaken de afname van vogelpopulaties in heel Europa'¹. Hierin wordt beschreven dat tussen 1980 en 2016 het aantal vogels in Europa met 25% is verminderd. Het sterkst getroffen werden de weidevogels: hun aantallen gingen meer dan 50% achteruit. Voor bosvogels lag dat rond de 20% en voor stadsvogels meer dan 25%. Dit zijn niet zomaar wat cijfers van een 'wetenschappelijk onderzoekje'. Ze zijn gebaseerd op vogeltellingen gedurende 37 jaar, verzameld op 20.000 plekken in 28 landen en betreffen 170 vogelsoorten.

We zullen een ander antwoord moeten vinden op de groei van de wereldbevolking. In een klein en overvol land als Nederland zouden we het voorbeeld kunnen geven hoe het ook kan. Met onze kennis en technologie moet het toch mogelijk zijn te streven naar een energieneutrale woon-, leef- en werkomgeving. Om onze omgeving zo in te richten dat planten en dieren (waaronder vogels) volop mogelijkheden hebben om goed te gedijen waardoor de biodiversiteit toeneemt in plaats van afneemt.

Ik ben benieuwd welke politieke partijen hier bij de komende verkiezingen écht op durven in te zetten. Ik vrees alleen dat deze geen meerderheid zullen behalen.

Tot die verkiezingen kunt u weer genieten van de artikelen in deze Korhaan. Naast de gebruikelijke rubrieken vindt u hier onder andere een mooi verhaal over Gouden Lepelaar winnaar Gert Bieshaar en weidevogelbescherming, over broedgevallen van een Kleine Bonte Specht en een Pijlstaart en over de Witte Kwikstaart in de Eempolder.

Ruud Overdijk

¹ Artikel 'Farmland practices are driving bird population decline across Europe', <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2216573120>

Van de voorzitter

In de vorige Korhaan gaf ik al aan dat we hoopten in de komende periode nog een opvolger voor mij als voorzitter te vinden. ...en?

Jawel, Andreas Grunwald heeft aangegeven dat hij dit met plezier wil gaan doen. Tijdens de bestuursvergadering van 6 september was Andreas al aanwezig om kennis te maken. Andreas is nog niet heel erg lang lid van onze vereniging. De komende tijd zal hij proberen om bij zoveel mogelijk bijeenkomsten binnen onze vereniging aanwezig te zijn, zodat hij de vereniging beter leert kennen en andersom. In de ALV van maart 2024 gaan we met elkaar een besluit nemen over het voorzitterschap. Het idee is dat ik daarna vanuit het bestuur het onderzoek en beschermingswerk van onze vereniging wat meer aandacht kan geven.

Onze vereniging is in 1967 opgericht en zes jaar later is gestart met het tellen van alle vogels in de Eempolders. Enthousiast is er begonnen om dit iedere twee weken te doen. En nu, vijftig jaar later, wordt dit nog steeds iedere twee weken gedaan. Het plezier en de inzet van de tellers heeft geresulteerd in een fantastische reeks gegevens en inzichten in de ontwikkelingen van de vogels in dit deel van ons werkgebied. Kortom een goed moment om dit met elkaar te vieren. In november zal de grote groep tellers en oud-tellers dit samen vieren in de infoschuur.

Eveneens vijftig jaar geleden is de vereniging Sovon opgericht, die inmiddels is uitgegroeid tot onze hoeder van miljoenen gegevens over vogels. Deze

zijn verzameld door een grote groep vrijwilligers, die plezier en nut van verzamelen van vogelkennis combineren. Tijdens de landelijke dag (van Sovon) op 25 november zal zowel aandacht zijn voor dit jubileum alsook de bijzondere vijftig jaar tellingen in de (Westelijke) Eempolders.

En dan zijn er de komende herfst- en wintermaanden zowel binnen als buiten nog heel veel mooie dingen te beleven en met elkaar te delen. Vogels blijven boeiend.

Piet Spoorenberg

Van de communicatie

Beste vogelliefhebbers,

Voor hulp met ons **digitale clubhuis** zijn we op zoek naar leden die basiskennis hebben van Joomla. Denk aan het uploaden van nieuwsberichten (met behulp van template) en het aanpassen/updaten van bestaande pagina's.

Voor het helpen en als back-up voor de vormgeving van **De Korhaan** zoeken we kenners van Indesign (Illustrator) en Photoshop.

Bel of mail me als je meer wilt weten over deze werkzaamheden.

communicatie@vwggooi.nl
06 205 950 83

Doortje van Dijk

P.S.: Op pagina 44 kunt u onze nieuwe **informatie folder** bewonderen.

Joomla!®

Een vreemde vogel heeft ons verlaten...

Gérard Patrice Buhr (1948-2023)

Rob G. Moolenbeek

Gérard tijdens een rondje Naardermeer, 15 februari 2023 | Harry de Klein

Het zal niet vaak gebeuren dat er een 'In Memoriam' van een niet lid van de VWG Het Gooi in De Korhaan komt. Vele Gooise vogelaars, zeker die rond het Naardermeer wonen, zullen Gérard echter hebben gekend. Geschokt en verbijsterd was ik dan ook toen ik van zijn plotselinge overlijden hoorde. Hij had vele kwaaltjes maar niets wees erop dat dit zou gaan gebeuren.

Ik kende Gérard vooral door onze gezamenlijke en helaas ook veel te vroeg overleden vriend George Ording. Het zal eind jaren zestig van de vorige eeuw geweest zijn dat zij als jeugdbonders maanden vertoefden in de Zuid-Franse Camargue. Een eldorado voor vogelaars en een plek die ik jaren later ook als jeugdbonder zou verkennen. Daarna verwaterden de contacten totdat ik begin

deze eeuw weer meer contact met George kreeg. Ook trof ik Gérard met regelmaat fietsend aan langs het Naardermeer. Omdat ik werkzaam was bij het Zoologisch Museum Amsterdam bezorgde Gérard mij met regelmaat dode vogels die hij onderweg vond. Deze vogels bracht hij ook dit jaar nog langs en die werden dan door mij naar Naturalis in Leiden gebracht, waar ze in de collectie werden opgenomen. Vaak belde hij leuke en interessante waarnemingen aan mij door. Wekelijks las ik de rubriek 'G rarditeiten' in het 'Bussums Nieuws'. Altijd interessant en vaak humoristisch. Vondsten van vogelringen gevonden met de metaaldetector zocht ik voor hem op.

Ik weet niet of hij al zijn waarnemingen in boekjes heeft bijgehouden, maar dan zouden deze gegevens van waarde kunnen

zijn voor onze VWG. Met grote regelmaat fiets ik met mijn vrouw een 'rondje' Naardermeer, maar dat zal nooit meer zijn wat het de laatste jaren was. Een altijd bijzondere ontmoeting en conversatie met Gérard.

Zie ook: BussumsNieuws, de krant van Gooise Meren, 10 mei 2023
G rarditeiten, Stéphanie Buhr, Je t'aime à la folie, pagina 2, <https://www.bussumsnieuws.nl/reader/143393#p=3>
Dochter Stéphanie vertelt over haar frivole en eigenzinnige vader, pagina 11
<https://www.bussumsnieuws.nl/reader/143393#p=10>

Gert Bieshaar gedecoreerd met Gouden Lepelaar

Dick A. Jonkers

Foto's: Doortje van Dijk | Joke van Velsen | Hugo Weenen

Vanaf 1974 reikt Vogelbescherming Nederland de Gouden Lepelaar uit. Deze onderscheiding gaat jaarlijks naar een persoon die zich op uitzonderlijke wijze heeft ingespannen voor het beschermen van vogels.

Gert Bieshaar was genomineerd en werd uitverkoren. Op 6 juli kreeg hij dit eerbewijs namens Vogelbescherming opgespeld door Marcel Ligthart, lid van de Ledenraad en jurylid. Die gaf aan dat Gert zich meer dan dertig jaar heeft ingezet om de vogels in de Eempolders te beschermen.

Ligthart vertelde dat het in die periode landelijk snel bergafwaarts ging met de weidevogels. Tegelijkertijd echter is het tij in Eemland door positieve ontwikkelingen gekeerd, zodat er weer veel Kieviten, Grutto's, Tureluurs en Scholeksters konden broeden. Samen met het Collectief Eemland van Wilhelm Bos coördineert Gert nu de inventarisaties en gerichte bescherming van de nesten en kuikens in het gebied ten westen van de Eem. Na dit verhaal overhandigde Jan Roodhart, beheerder van Natuurmonumenten in de regio, de begeleidende oorkonde. De landelijke erkenning van de gedecoreerde voor zijn formidabele inzet voor vogels in Eemland en de weidevogels in het

bijzonder, was hiermee een feit.

In zijn dankwoord benadrukte Gert dat de goede resultaten vooral mogelijk waren door de inzet van de agrariërs en het vele werk van de vrijwilligers. Een muzikaal eerbetoon, gezongen op de wijs van 'De uil zat in de olmen', met daarin het een ander over de kwaliteiten van Gert, droeg bij aan de ontspannen sfeer. In de media heeft de uitreiking veel aandacht gekregen. Het radioprogramma NHNieuws wijdde er ook een item aan.

Van jongs af aan

Het is niet voor het eerst dat Gert in het zonnetje wordt gezet. In 2014 kreeg hij een koninklijke onderscheiding: hij werd lid in de Orde van Oranje-Nassau. Het eerder genoemde collectief gaf hem in 2022 een oorkonde met als titel 'Weidevogelbeschermer van het jaar 2022'. Van jongs af aan stond zijn leven in het teken van weidevogelbescherming. Hij was een pionier. Zijn werk kreeg een boost nadat hij zich in 1994

had aangesloten bij de werkgroep weidevogelnestbescherming van de Vogelwerkgroep. Daarin ontwikkelde hij zich verder. Vanaf 2000 dook zijn naam op in de rapportages. Ondertussen had hij al faam verworven door zijn adviezen, voorlichtingswerk en andere activiteiten die ten goede kwamen aan de weidevogels. Ook in de agrarische sector, die de 'pietjes-jenners' vroeger nooit zo zagen zitten, werden zijn inspanningen opgemerkt. Het vertrouwen leidde tot toenemende samenwerking en hij werd polderregisseur voor de weidevogels. Zijn kennis, enthousiasme, gedrevenheid, communicatieve vaardigheden en karakter zorgden voor het ontstaan een bouwwerk dat staat als een huis. Een constructie met een kroon. Daarin ontbreekt nog één parel: het erelidmaatschap van de vogelwerkgroep. Alle betrokkenen hopen dat Gert zijn werk nog lang met hart en ziel wil en kan voortzetten. Dank voor alles!

Henk Hilhorst en Gert Bieshaar | Hanneke Cusell

Weidevogelbescherming: goede samenwerking loont

Hanneke Cusell

Op een prachtige zonnige middag eind mei fiets ik naar Eemnes. Daar heb ik afgesproken met Gert Bieshaar. Hij neemt me mee naar een plas-dras perceel en vertelt me die middag van alles over het beschermen van weidevogels. Het is warm, er waait een licht windje en de hele tijd hoor je het geluid van Grutto's, Kieviten en Tureluurs.

Bij het perceel laat Gert me eerst een kaart zien met daarop alle percelen van de betreffende boer. De kleuren ervan geven het type beheer aan. Op een andere grote kaart worden per perceel de gegevens en uitkomsten bijgehouden van de nesten die daar zijn gevonden. De kaarten hangen bij de boerderij in een stal.

Als we langs het perceel lopen, zien we in het midden een greppel met een ondiepe plas-dras situatie. De greppel wordt met water uit de sloot gevoed middels een pompje op zonne-energie en een slang. De drassige grond is voor de volwassen weidevogels aantrekkelijk want daarin kunnen ze gemakkelijk wormen vinden.

Bloemenzee

De vegetatie die we zien vormt een prachtige, kleurrijke bloemenzee. Het is een nieuw kruidenmengsel dat speciaal voor de weidevogels is uitgekiend. Sinds 2022 is een aantal percelen hiermee ingezaaid. Het blijkt ideaal voor de jonge kuikens, want het is open genoeg om er doorheen te kunnen lopen en de kruiden zorgen voor allerlei insecten. Belangrijk, omdat de kuikens van weidevogels – weliswaar begeleid door hun ouders – vanaf de eerste dag zelf hun voedsel moeten zoeken. Alleen de Scholekster doet het anders: die voedt de kuikens de eerste tien dagen. Handig want Scholeksters broeden ook steeds vaker op platte daken.

In plas-dras percelen zonder het kruidenmengsel is de begroeiing veel

hoger en minder gevarieerd. De afspraak is om na zes jaar te kijken hoe de kruidenrijke percelen erbij staan en wat voor effect ze hebben. Vooralsnog lijkt dit positief: in deze percelen zijn veel meer nesten dan in andere percelen.

Als we verder lopen, zien en horen we opvliegende en alarmerende Kieviten en Tureluurs en later ook Grutto's. In een ander perceel met legselbeheer zien we drie nestjes van Kieviten, met achtereenvolgens drie, vier en zelfs vijf gespikkelde eieren. Verder een nest van een Grutto, met daarin nog een mosterdkleurig ei dat niet bevrucht is (schier) en dus niet is uitgekomen. Scholeksters zien we niet, maar wel een nestje van een Meerkoet.

Legselbeheer

Er zijn verschillende maatregelen die boeren kunnen nemen om de weidevogels te beschermen. Qua type beheer worden onderscheiden: extensief beheer, maisland, legselbeheer, uitgesteld maaien tot 1 of 15 juni en plas-dras al dan niet met kruidenrijke vegetatie.

Legselbeheer wil zeggen dat de nesten worden gezocht en gemarkeerd. Boeren willen graag zoekers hebben die dat doen. Om de vogels niet te erg te verstoren is het belangrijk om het perceel maar één keer door te lopen en daarna minimaal twee weken weg te blijven. Als de meeste nesten gevonden zijn, gaat de boer meestal nog een keer met de trekker door het perceel om ook de laatste nesten op te sporen, want bij een trekker blijven de vogels veel langer zitten dan wanneer je door het perceel loopt.

Het markeren gebeurt met twee stokken, elk op ongeveer vijf meter van het nest, met op beide een geel rondje, voor waarneming door drones. Nesten zoeken gebeurt op percelen met gras en mais. De boer maait, mest, ploegt enzovoort daarna ruim om het nest heen. Als het

een maisperceel is, worden de nesten ook wel in mandjes gelegd en verplaatst wanneer het perceel wordt bewerkt. Als er veel koeien of schapen zijn, of als er een aantal nesten bij elkaar zit, wordt er vaak een stroomdraadje om de nesten heen gespannen.

Uitgesteld maaien

Bij uitgesteld maaien is er een rustperiode van 1 april tot 1 of 15 juni, waarin je niet mag maaien maar ook niet in het perceel mag lopen. Het leggen van eieren gebeurt tussen eind maart en begin mei. Het duurt 25 dagen tot ze uitkomen en daarna vier weken totdat de kuikens vliegvlug zijn. Eind mei of begin juni zijn de eieren in heel veel nesten uitgekomen. Als er dan wordt gemaaid nemen de ouders de pullen mee naar het perceel ernaast.

Een rustperiode tot 15 juni wordt vooral toegepast in plas-dras percelen en percelen waar veel vogels zitten. Als de eieren op 1 of 15 juni nog niet uitgekomen zijn, is er ook nog de zogenoemde 'last minute' mogelijkheid; dan wordt het maaien met nog twee weken uitgesteld. Om predatie door vossen tegen te gaan, wordt er bij plas-dras situaties een raster om het perceel gezet: dit staat in de sloot en bestaat uit paaltjes met stroomdraadjes en accu's met een bepaald getik dat de vossen herkennen. Na afloop van het seizoen wordt het raster eruit gehaald en opgeslagen bij de boer.

Omdat je in percelen met uitgesteld maaien tijdens de rustperiode niet mag lopen, weet je ook niet waar de nesten zitten en wat het broedresultaat daarvan is. Maar je kunt dan wel monitoren: je loopt dan langs het perceel en neemt waar welke vogels alarmerend opvliegen en of het om een enkele vogel of om een paartje gaat. Op deze manier kun je het aantal territoria tellen. Dat gebeurt in vijf rondes vanaf begin april, elke twee weken, tot begin juni.

Westelijke Eempolders - de kleur geeft het type
beheer per perceel weer | Hanneke Cusell

Kruidrijke vegetatie

Zonder boeren geen weidevogels

Aan de verschillende maatregelen hangt een prijskaartje. Zo betekent het uitgestelde maaien dat de boeren begin mei het gras niet kunnen binnenhalen. Dat jonge verse gras bevat meer eiwitten dan later met als resultaat ook meer melk. De boeren krijgen voor hun maatregelen een redelijke vergoeding. In de Eempolders doen veel boeren mee. In het hele gebied gaat het om ongeveer 100 boeren. In de Westelijke Eempolders – dat is het gebied ten westen van de Eem binnen de provincie Utrecht, dus zonder de Oostermeent – doen 34 boeren mee; dat is zo'n 90% van de boeren daar.

Een voorwaarde om mee te doen is dat de boer minimaal één perceel heeft met uitgesteld maaien. Het streven is dat elke boer ook een perceel met plas-dras en kruidenvegetatie heeft. De boeren die meedoen zijn verenigd in het Collectief Eemland. Dit Collectief is opgericht door de boeren samen met het Landschapsbeheer Utrecht. Gert en Ger-Jan van Loenen zijn gebiedsregisseurs in de Westelijke Eempolders; onlangs is Henk Hilhorst daar als derde gebiedsregisseur bij gekomen. Zij hebben veel contact met de boeren, kunnen hen adviseren en de

Henk Hilhorst en Gert Bieshaar | Hanneke Cusell

boeren kunnen hun ook van alles vragen. Het contact met de boeren zorgt voor een heel goede samenwerking. Naast de Westelijke Eempolders zijn er nog twee gebieden: Bunschoten – Eemdijk en Hoogland. Vanuit de provincie Utrecht is er een coördinator voor het hele gebied Eempolders.

Contract

De boeren sluiten voor zes jaar een contract af met het bestuur van het Collectief Eemland. Dat wordt elk jaar geëvalueerd en dan meestal ook weer verbeterd. Of de boer zich aan de afgesproken maatregelen houdt, wordt ook gecontroleerd. De NVWA (Nederlandse

Plas-dras en kruidenrijke vegetatie

Plas-dras | Hanneke Cusell

Kievitsnest met maar liefst 5 eieren | Hanneke Cusell

Voedsel- en Warenautoriteit) controleert de uitvoering van de maatregelen, maar ook Gert en de andere gebiedsregisseurs houden toezicht. Ook is er controle door de provincie en Sovon.

De bescherming is belangrijk omdat de weidevogels in het algemeen achteruit gaan. Maar in Eemland gaat het goed

dankzij de goede samenwerking en het enthousiasme van de boeren. Elk jaar wordt er een Gouden Grutto uitgereikt aan een agrariër die zich bovengemiddeld inzet voor de weidevogels op zijn of haar land. Het is een bronzen wisseltrofee, vergezeld van een bedrag van 5.000 euro, bedoeld om de biodiversiteit op het

bedrijf verder te ontwikkelen. Het gaat daarbij dus niet om het aantal vogels, maar volgens Gert is het soms toch bijna een competitie bij welke boer de meeste vogels zitten.

Zeker vogelaars weten Eemland te vinden en komen van heinde en verre – zelfs uit het buitenland – naar dit voor weidevogels unieke gebied. Omgekeerd vinden de boeren het leuk om complimenten te krijgen en te horen dat het er mooi uitziet en steeds mooier wordt.

Weidevogelbescherming

De Werkgroep Weidevogelbescherming begon in 1992 in het Westelijk Eemgebied. Marc van Houten begon toen met het zoeken en beschermen van nesten. In 1995 heeft Gert het van hem overgenomen, op voorwaarde dat hij het samen met iemand anders kon doen. Leren hoe je kunt zien waar Kievitsnesten zitten, hoefde Gert niet meer, want dat wist hij al vanuit zijn jonge jaren toen hij met een vriendje vaak bij een boer kwam die twee percelen in het gebied had. Ze moesten er dan met paard en wagen naar toe om daar de koeien te melken en de melk op te halen. Gert zijn bemoeienissen met weidevogels beslaan nu dus al bijna 30 jaar. In het

Nest Meerkoet | Hanneke Cusell

begin waren er maar drie deelnemende boeren. Maar als Gert ergens nesten zag, ging hij naar de boeren toe die dan vaak belangeloos bereid waren om er omheen te maaien. Het aantal boeren dat meedoet is zo steeds verder gegroeid.

Vrijwilligers

De werkgroep telt momenteel zo'n 48 vrijwilligers. Bij elke boer is er een vast groepje van 3 tot 5 vrijwilligers en per boer is één van hen het aanspreekpunt. Dat is iemand met wat meer ervaring, die één of meer vrijwilligers onder zijn of haar hoede neemt. De boer en de vrijwilligers kennen elkaar, drinken samen koffie en praten ook over andere dingen dan nesten.

Het seizoen loopt van begin april tot half juni. Het gaat om de bescherming van weidevogels, zodanig dat de kuikens vliegvlug worden. Weidevogels wil zeggen: Kieviten, Tureluurs, Grutto's en Scholeksters. Maar ook nesten van eenden zoals Slobeenden, talingen en dergelijke worden beschermd. Er wordt alleen gezocht en door percelen gelopen als het droog is, want als het regent of zelfs maar miezert worden de eieren nat als de vogels van het nest afgaan.

Leren om nesten te zoeken is niet eenvoudig en kost vaak veel tijd – soms jaren – want je moet het gedrag van de vogels kennen. Gert legt het uit: het is belangrijk om niet vlak voor je voeten te kijken, maar in de verte. Waar je dan vogels alarmerend op ziet vliegen, moet je vervolgens beter gaan zoeken. Zelfs dan kan het nog lastig zijn, want een Tureluur trekt zijn nest dicht, zodat je het niet meer ziet. Ook de Grutto doet dat, maar dat nest kun je nog wel zien, want de grashalmen zijn helemaal verdord. Het opleiden van vrijwilligers in de praktijk doen Gert en de anderen zelf.

Beschermen is leuk en loont

Volgens Gert is het beschermen van weidevogels in de eerste plaats heel belangrijk, omdat ze anders zouden kunnen verdwijnen of zelfs uitsterven. Eemland was altijd al een uniek gebied voor vogels. Vroeger waren er heel veel vogels, want de boer had toen niet al zijn land nodig. Door de manier van boeren en het maaibeeld werd het gebied echter steeds minder geschikt. Nu staan de weidevogels onder druk, maar in Eemland gaat het – zoals gezegd - goed dankzij

Gert Bieshaar | Hanneke Cusell

de prima samenwerking met de boeren. Gerts grootse wens en hoop is dat de Eempolders een uniek gebied voor de weidevogels blijven.

Daarnaast vindt hij het ook heel leuk. Allereerst is er het buiten zijn en het genieten van de natuur, maar vooral het contact met de boeren en de samenwerking daarmee maken het ontzettend plezierig. Gert heeft interesse in wat ze doen en wat er qua ontwikkelingen op hen afkomt – zoals enerzijds een goede melkprijs, maar anderzijds ook een hogere prijs voor diesel en kunstmestkorrels – en denkt ook graag met hen mee. Verder hangt hij bijvoorbeeld in de stallen en onder bruggen nestkastjes op voor Boerenzwaluwen. Deze blijken erg succesvol en de boeren vinden dat geweldig. In feite ga je volgens hem bijna deel uitmaken van hun sociale leven. Zo

heeft hij ook wel eens geholpen om een koe uit de wetering te halen, of werd hij uitgenodigd als een boer ging trouwen. In 2022 is Gert als dank voor alles wat hij al zoveel jaren doet – het regelen van vrijwilligers, het contact met de boeren en altijd klaar staan om allerlei zaken te bespreken – uitgeroepen tot Weidevogelheld 2022. Eerder heeft hij in Eemnes voor de goede resultaten met vrijwilligers al een ‘koetje’ ontvangen. Daarnaast werd hij vanwege al zijn inspanningen benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Dat zijn bijzondere verdiensten gewaardeerd worden, bleek in juli toen hij van Vogelbescherming de Gouden Lepelaar ontving.

Gert Bieshaar met Oorkonde Gouden lepelaar geflankeerd door trotse vrouw en dochter | Hugo Weenen

Meedoen?

De werkgroep heeft momenteel alleen behoefte aan heel geïnteresseerde en ervaren mensen die het gedrag van vogels goed kunnen herkennen. Daarnaast moeten zij in de periode van 1 april tot half juni minimaal één dagdeel per week of meer beschikbaar zijn.

Als je die ervaring niet hebt, maar wel graag wilt leren om nesten van weidevogels te zoeken en te beschermen, meld je dan bij Gert. Dan kijken Gert en de andere gebiedsregisseurs of er mogelijkheden zijn om met een meer ervaren vrijwilliger mee te lopen zodat je die ervaring gaandeweg in de praktijk op kunt doen.

g.bieshaar1@kpnplanet.nl

Bijzonder broedgeval van een ‘gewone’ eend

Carel de Vink

Gooi, Vechtstreek en Eemland vallen de laatste jaren in de smaak bij bijzondere broedvogels: de Zeearend, de Steltkluut, de Middelste Bonte Specht en bijna onopvallend ook de Pijlstaart. Deze fraaie eendensoort is in het winterhalfjaar een algemene verschijning. In Nederland gaat het daarbij om zo’n 22.800-29.000 exemplaren. Op de Randmeren zijn in de ruiperiode (augustus tot oktober) honderden Pijlstaarten te vinden. Ook in het vroege voorjaar zien we in onze omgeving vaak nog behoorlijke aantallen.

Anders wordt dat na half april. Tijdens het broedseizoen is de Pijlstaart hier beslist geen algemeenheid. Als broedvogel gaat het bij deze meest veel noordelijker broedende eend landelijk om slechts een handvol gevallen per jaar. In 2021 werden er voor heel Nederland niet meer dan vijf (mogelijke) gevallen gemeld. Sovon schat het totale aantal broedparen in Nederland op 5 tot 15. Daarmee valt deze soort als broedvogel in dezelfde categorie als bijvoorbeeld de Visarend! De nesten van de ‘zeldzame’ en tot de verbeelding sprekende Steltkluut zijn heel wat algemener. Voor die soort meldt Sovon:

‘2022 was een recordjaar, met in totaal 82 broedparen.’

Verrassing

Hoe verrassend was het dat ik op 29 juli in de Hilversumse Bovenmeent een volwassen vrouw Pijlstaart met drie halfvolgroeide jongen aantrof. Een beetje beduusd schoot ik een handvol foto’s, waarvan een deel alleen lijven zonder kop lieten zien, want er werd druk gegrondeld. De overgebleven foto’s blonken niet uit in kwaliteit maar daarop was de oudervogel wel herkenbaar. De reacties op mijn melding op waarneming.nl waren nihil. Niemand ging er, ondanks een oproep van mijn kant, voor betere foto’s op af. Waarom zou je; de Pijlstaart is toch niets bijzonders? De belangstelling ging in de Bovenmeent in die dagen voornamelijk uit naar de aanwezige Slangenarend. Blijkbaar is het bij het gros van de vogelaars niet bekend dat deze ‘algemene’ vogel als broedvogel in ons land tot de minst bedeedden hoort.

Voorgeschiedenis

Is dat ooit anders geweest? In de periode dat de Flevopolders droogvielen, lag het aantal mogelijk tienmaal hoger

dan nu. Maar dat was slechts tijdelijk. Voor Gooi en omstreken staat de Pijlstaart als ‘onregelmatige broedvogel’ genoteerd (Jonkers et al). Broedgevallen worden genoemd voor 1943 (1, Laarder Wasmeer), 1945 (1, Eempolders), 1957 (1, Huizerhaven), 1961 (2, Naardermeer), 1964 (2, IJsselmeeroever bij Eempolder) en mogelijk 1965 (1, Eemmondig). Daarna valt een gat in de informatie, al zijn er uit deze eeuw wel aanwijzingen die op een mogelijk broedgeval kunnen wijzen. Als datumgrens geldt de periode van 5 mei t/m 30 juni. Daarbij is voorwaarde in geval van solitaire adulte vogels of paren (in geval van het ontbreken van aanwijzingen als nestbouw of jongen): minimaal twee gevallen op verschillende datums binnen datumgrenzen. In 2018 bevond zich binnen de grensdata (juni) een man in de Hilversumse Bovenmeent. Een tweede waarneming van deze vogel bleef uit, al zat daar in juli (net te laat) een volwassen vrouwtje. In eerdere jaren deze eeuw werden vaker volwassen Pijlstaarten gemeld binnen de datumgrenzen. Waarnemingen die op eventueel broeden zouden kunnen wijzen zijn allemaal slechts terug te vinden in de Hilversumse Bovenmeent: 2002 (tweemaal

*Pijlstaarteenden, november 2022,
Zomerkade te Huizen | Jurriën Uiterwijk*

man, juni), 2004 (tweemaal man in juni en 2 mannen samen in juli), misschien 2009 (meerdere meldingen juni en juli, maar merendeels zonder geslachtsaanduiding), 2014 (vrouw en later man, juni en 2 zonder details in juli). Alle andere waarnemingen in mei en juni sinds 2000 in onze streken waren eenmalig en verspreid over meerdere gebieden. Opvallend is dat vaak niet de moeite werd genomen om te melden of het om man of vrouw Pijlstaart ging.

Mijn waarneming van genoemde datum (later dan de datumgrenzen, maar met nog van de oudervogel afhankelijke, onvolgroeide jongen) is voor ons gebied de eerste deze eeuw die meer zekerheid biedt. Jonge vogels hebben meer dan een maand nodig om vliegvlug te worden ('jongen na 40-45 dagen vliegvlug', zegt Sovon). Deze jonge eenden waren ongeveer 3 weken oud en zullen ergens rond 8 juli uit het ei zijn gekropen. Naast het feit dat ze trouw met de oudervogel

meezwommen, was een extra bevestiging dat het haar jongen waren, het verschijnsel dat ze haar ook volgden bij het verlaten van het water. Vrouw Pijlstaart verdween in de oeverbegroeiing met het drietal 'in ganzenpas' achter zich aan.

Verborgen nest

Wat maakt dat het broeden door een Pijlstaart in de Bovenmeent onopgemerkt gebleven is? Dat heeft ongetwijfeld te maken met het heimelijke gedrag van deze eendensoort in een broedterritorium. In de richtlijn van Sovon voor het vaststellen van een broedgeval staat: 'Extra-aandacht noodzakelijk op Waddeneilanden, in Delta en heide- en hoogveengebieden. Soort in broedseizoen erg teruggetrokken'. Verder vermeldt hun website: 'Nestelt tegenwoordig vooral in kustgebieden'. Misschien zijn vogelaars in aangeduide gebieden beter op de hoogte van het zeldzame karakter van waarnemingen van Pijlstaarten in mei en juni. Hier ontmoette

ik bij medevogelaars weinig enthousiasme over mijn ontdekking. Uit het overzicht van het broedseizoen 2021 (Sovon) blijkt wel dat het definitief vaststellen van een broedgeval van deze soort niet eenvoudig is. Bij de gerapporteerde waarnemingen van 'mogelijke broedgevallen' dat jaar ontbraken nestvondsten en waarnemingen van jongen. Dat maakt de aanwezigheid van dit vrouwtje met drie jongen in de 'Schil' van het Naardermeer extra bijzonder. Het laat volgens mij geen ruimte voor onduidelijkheid. De 'gewone' Pijlstaart heeft ons gebied verrast met een hier voor deze eeuw uniek broedgeval.

Twee volgroeide juveniele Pijlstaarten, waarschijnlijk beide afkomstig uit het broedgeval daar, Bovenmeent, 23 augustus 2023 | Carel de Vink

Pijlstaarteend, november 2022, Zomerkade te Huizen | Jurriën Uiterwijk

Bronvermelding:

- <https://gooi.waarneming.nl/waarneming/view/282295092>
- <https://stats.sovon.nl/stats/soort/1890>
- <https://www.sovon.nl/actueel/nieuwsberichten/veel-steltkluten-nederland>
- Jonkers et al, *Vogels tussen Vecht en Eem*, 1967, Hilversum, Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, 157-158.
- Sovon, *Broedvogels in Nederland 2021*, Sovon 2022/59, Nijmegen, 45.
- Vink, C. de, *De Pijlstaart, een onderbelichte Nederlandse watervogel*, Rode Lijsters, De Korhaan, 54(4), 8-11.

De uitkijktoren op het hoofdeiland | Rob Moolenbeek

De driemaster 'Abel Tasman' voor vertrek | Rob Moolenbeek

Een dagje vogelen op de Marker Wadden

Rob (R.G.) Moolenbeek

Op 6 mei 2023 had ik met Kees Schouten en onze partners een vogeldagje naar de Marker Wadden geboekt. Altijd leuk om daar in het voorjaar rond te struinen. We vertrokken om 10.00 uur uit Lelystad met de driemaster Abel Tasman. Een rustige overtocht bracht ons na een kleine drie kwartier op het eiland waar mag worden gewandeld.

We hadden een gids, maar helaas was haar vogelkennis niet optimaal. Dan maar zelf de soorten opzoeken. Meteen al bij de landingsplaats hoorden en zagen we enkele Baardmannetjes in het riet. Na een kopje koffie kwamen we langs de mooie uitkijkhut waar volop Boerenzwaluwen nestelden.

Bij het eerste plasje zagen we veel Krakeenden, Wilde Eenden, Kuifeenden en zowaar enkele koppeltjes Tafeleenden. Die laatste lijken in ons werkgebied steeds schaarser te worden. Een paartje Kluten en wat Bontbekplevieren scharrelden langs

de randen. In de oevervegetatie hoorden we veel Kleine Karekieten, Rietzangers en Rietgorzen. En natuurlijk, overal weer Baardmannetjes. Het was mooi zonnig weer en dat is voor hen altijd een reden om extra actief te zijn.

Flamingo's

Her en der broedden Visdieven en Kokmeeuwen, niet massaal maar wel in redelijke aantallen. Er zou wat vogelgriep heersen, maar wij hebben geen dode vogels gezien. Verder her en der Futen en Knobbelzwanen (enkele ook broedend). Op het verste punt zagen we vier Flamingo's. Enkele van deze vogels zouden geringd zijn en uit Duitsland en het

Grevelingenmeer afkomstig zijn. Verder vlogen er wat Oeverzwaluwen rond dus die zullen ergens wel een wandje hebben gehad om te broeden.

Tijdens het nuttigen van een boterhammetje op een bankje hoorden we vlak achter ons een Roerdomp roepen. We kregen hem niet te zien maar hoorden hem nog diverse keren. En weer overal roepende Baardmannetjes in het riet en zowaar, bijna aan het einde van de wandeling een roepende Cetti's Zanger. De soortenrijkdom was ditmaal niet spectaculair, maar de overal aanwezige en goed zichtbare Baardmannetjes maakten veel goed.

Het baardmannetjesparadijs | Rob Moolenbeek

De Grauwe Gors

Emberiza calandra

Paul Keuning

Grauwe gors | Jaap Bikker

De signaalfunctie van kanariepiet in de kolenmijn, vervult de Grauwe Gors voor onze leefomgeving. Een internationale groep van vijftig onderzoekers heeft een causaal verband kunnen leggen tussen de drastische achteruitgang van akkervogels en de praktijken in de intensieve landbouw. Het voortbestaan van deze soort als Nederlandse broedvogel hangt aan een zijden draadje.

Zijn biotoop bestaat uit uitgestrekte, open agrarische gebieden, waar op grote schaal graan of groenten worden verbouwd. Liefst moet er in de winter ook nog zaad te vinden zijn. De kans dat je hem in Nederland ziet is klein. Hij leeft letterlijk aan de rand van ons grondgebied. Op een plek in Z-Limburg, daar waar men het graan laat staan voor de korenwolf, broedt de Grauwe Gors nog steeds. Ook was er in 2014 nog een uitgemaaid nest in het rivierengebied.

In *Vogels tussen Vecht en Eem* (1987) lees ik 'mogelijk incidentele broedvogel', geen meldingen van broedgevallen in ons werkgebied, ook toen al niet. Wel enkele waarnemingen langs de oever van het Eemmeer tussen Huizen en de monding van de Eem.

Uiterlijke kenmerken

Het is een rondborstige vogel met een stevige gorzensnavel, echt een snavel om zaden te kraken. Hij heeft een onopvallend grijsbruine gestreepte bovenzijde met een beige wit gespikkelde borst en onderzijde. Zijn metalig klinkende geluid doet denken aan het gerinkel van een sleutelbos. Tijdens de buitenlandreis van onze

vogelwerkgroep naar Extremadura in 2017 hebben alle deelnemers de Grauwe Gors volop gezien gedurende onze ritten door de eindeloze steppen begroeid met grassen en kruiden. Wat is er dan mis met ons landschap? De *Vogelatlas van Nederland* (2018) zegt het onomwonden: *'de teloorgang komt door de intensivering van het agrarisch grondgebruik, het afnemende areaal zomergranen en het herbicidengebruik'*. Onze omgeving gaat niet samen met een zadeneter als de Grauwe Gors.

Vrij

Of dat erg is? Vogels zijn vrij om te gaan waar ze willen. Sommige soorten doen het nu eenmaal beter in een andere streek van Europa, waar klimaat, voedsel en rust meer in overeenstemming zijn met hun wensen. Het gaat dus om een soort die niet bedreigd is in het voortbestaan, want elders in ons werelddeel komen ze volop aan hun trekken.

De vraag is willen we of moeten we vogels die het moeilijk hebben beschermen? David Attenborough stelt in *Het leven van vogels* (1988): "Vogels vlogen al van continent naar continent lang voordat wij

dat deden. Ze bereikten de koudste plek op aarde, Antarctica, lang voordat wij dat deden. Ze kunnen overleven in de heetste woestijnen. Sommige kunnen jaren achtereen in de lucht blijven. Ze kunnen de aarde omcirkelen. Wij hebben de aarde, de zee en de lucht overgenomen, maar met vaardigheid, zorg en kennis kunnen we ervoor zorgen dat er nog steeds een plek op aarde is voor vogels in al hun schoonheid en verscheidenheid. Als we dat willen. En dat moeten we zeker."

Bronnen:

- Jonkers, D.A. et al. *Vogels tussen Vecht en Eem*
- Svensson, L. *ANWB Vogelgids*
- Sovon *Vogelonderzoek 2018. Vogelatlas van Nederland 2018. Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering*. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Altenburg, J. & K. Koffijberg *Vogelatlas van Nederland 2018, Sovon*
- *Volkskrant* 17 mei 2023 'Vogels lijden het meest van de intensieve landbouw'

Extra nestgelegenheid voor IJsvogels werkt

Paul Keuning

Het gaat redelijk goed met de ijsvogelpopulatie. Mede door het uitblijven van lange vorstperiodes in de winter zit het aantal IJsvogels weer aardig in de lift. Om deze standvogel een steuntje in de rug te geven, maakt Jelle Harder samen met leden van de IJsvogelwerkgroep sinds 1990 aangelegde nestplekken. Want niet overal in ons land is een steile oever langs een snelstromend beekje voorhanden.

IJsvogels hebben drie voorwaarden voor een goed leefgebied: voldoende voedsel, een geschikte broedplaats en een redelijk rustige omgeving. Het biotoop moet bij voorkeur bestaan uit water met op de oever bomen en/of struiken. Zie je op zo'n locatie vaak IJsvogels, maar niet in de broedtijd, dan is de aanleg van een ijsvogelwand het overwegen waard. Ook wanneer de oever niet hoog genoeg is, of wanneer een kleigrond/steenachtige bodem voor de IJsvogel moeilijk te doorboren is, heeft het zin om een kunstmatige keerwand aan te leggen. Een wand verticaal afsteken kan natuurlijk ook.

Driezijdige kist

De ijsvogelwand maak je door met watervast hout een driezijdige kist te maken, ongeveer een meter hoog en ruim een meter breed. Daarin zijn aan de waterzijde twee of drie ronde gaten van acht centimeter geboord. De bak wordt gevuld met een mengsel van zand en leem. De nestruimte bestaat uit een kist van 25 bij 25 cm. De bovenzijde is afneembaar, dat maakt het mogelijk om te inspecteren. De nestruimte staat door middel van een pvc-buis, diameter 6 cm, in verbinding met het uitgeboorde invlieggat.

In het werkgebied van de VWG worden een kleine tweehonderd kunstmatige ijsvogelwanden benut door de IJsvogel. Zeventig procent van de IJsvogels in het Gooi broedt in zo'n aangelegd wandje. IJsvogels maken meerdere legfels per jaar. De warmere, lange lentes maken het tegenwoordig mogelijk dat 50% zelfs toekomt aan een derde legfel. Met monitoring en ringonderzoek willen we nu meer te weten komen over verspreiding en toe- of afname van de populatie IJsvogels.

Ringen

Rob Moolenbeek ringde in mei 2023 weer de jonge IJsvogels in de 'ijsvogelnestkasten'. Zo mogelijk gebeurt dit omstreeks de 20e dag na het uitkomen. Wilma van der Heijden, echtgenote van Rob, noteerde biometrische gegevens zoals vleugellengte, gewicht en aantal staartpenen (meestal 12). Jelle Harder en stagiaire Talita van Hertskamp van de Wageningen Universiteit, helpen Rob hierbij.

Nieuwsgierig geworden naar de activiteiten van de IJsvogelwerkgroep? De drempel om mee te doen ligt laag, geen extra kosten en wanneer je vier keer per jaar wilt meewerken met monitoren, of met aanleg- en onderhoud van de wandjes, ben je van harte welkom. Kijk daarvoor op de site van IJsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek (<https://www.vwggooi.nl/index.php/2014-08-31-10-59-23/2014-08-31-11-23-00/werkgroep-ijsvogels>).

Tabel 1. Aantal broedparen IJsvogels door de jaren heen

1995	1996	1997	2017	2021	2023
25	3	0	104	54	rond de 100

Rob Moolenbeek in actie tijdens het ringen, 19-05-2023, Fort Uitermeer | Paul Keuning

Jelle Harder licht het belang van ringen toe, 19-05-2023, Fort Uitermeer | Paul Keuning

Oeverzwaluwnesten, fortgracht Pannerden, 25 mei 2023 | R.G. Moolenbeek

Een vreemde plek voor broedende Oeverzwaluwen én een nieuwe kolonie in Ankeveen

R.G. (Rob) Moolenbeek

Eind mei was ik voor enkele dagen met het caravannetje in de buurt van Lobith. We – mijn vrouw en ik – hebben er veel in de omgeving gefietst en een bezoek aan fort Pannerden maakte daar deel van uit. Helaas was het museum in het fort gesloten, maar we konden wel door de fortgracht lopen. Opvallend was het rondvliegen van volwassen Oeverzwaluwen. Waar zou de kolonie zitten in dit rivierengebied?

Na enig zoeken ontdekten we de nesten op de overgang van een stenen muur naar de begroeiing. Diverse nesten bevonden zich in het eerste randje, op een enkele plek waren er twee of drie nesten boven elkaar.

Een buitengewoon inventieve manier om je nestgang uit te graven. Al met al telden we enige tientallen nesten rond deze fortgracht.

Tijdelijke kolonie

Dat kolonies ook spontaan in ons werkgebied kunnen ontstaan wisten we al toen zich vorig jaar in de Bloemendalerpolder een tijdelijke kolonie vestigde. Dit jaar zag ik half mei in Ankeveen vanaf de Stichtse Kade rondvliegende Oeverzwaluwen nabij een berg aarde in de Stichts Ankeveense Polder Oost. Met toestemming van de grondeigenaar mocht ik bij de hoop gaan

kijken en daar telde ik twaalf nesten. Twee dagen later ging ik met Jents Visser terug naar de wand omdat ik vreesde voor predatie door een Boommarter of Vos. We hebben de wand wat beter afgestoken en tot onze verbazing zaten er een week later maar liefst 40 paren in deze berg aarde. Eind juni wilde ik gaan kijken of er geringd kon worden en wat schetst mijn verbazing. De boer had nog wat extra broedgelegenheid gecreëerd en nu waren er maar liefst 85 nesten. Of deze kolonie een blijvertje zal zijn hangt af van de bestemming van deze hoop aarde. We houden het volgend jaar in de gaten.

Oeverzwaluwen | Jurriën Uiterwijk

*Ankeveen, kolonie met een 10-tal nesten
2 mei 2023 | R.G. Moolenbeek*

*Ankeveen, iets meer nesten na afgraven wand
5 juni 2023 | R.G. Moolenbeek*

*Ankeveen, na nog meer afgraven nog meer nesten
29 juni 2023 | R.G. Moolenbeek*

*Ankeveen, detail afgegraven oever
29 juni 2023 | R.G. Moolenbeek*

Vrouwetje Gekraagde Roodstaart bij nestingang bij afgezaagde tak Grove Den | Doortje van Dijk

Bosvogels en bosstructuur

Jan Loggen

Bossen zijn er in vele soorten en maten. Het voorkomen van broedvogels is o.a. afhankelijk van nestgelegenheid, voedselaanbod en schuilgelegenheid. Per bostype kan de broedvogelbevolking erg verschillen. Soorten die in het bos voorkomen zijn holenbroeders en vogels die in bomen een nest bouwen (op een dikke kwast of in de kroon) of grond- en struikbroeders. Er is veel variatie in de manieren waarop deze soorten voedsel zoeken. Ze onderscheiden zich door te foerageren in verschillende lagen van het bos of verschillende delen van een vegetatielaag (bladeren, takken, stam) te benutten.

De aanwezigheid van dikke en oude bomen en voldoende structuurvariatie is sterk bepalend voor de samenstelling van de vogelbevolking. Bodemvogels zoals Boompieper, Houtsnip en Nachtzwaluw hebben graag een open, lichtdoorlatende kroonlaag en een ijle struiklaag. Struikvogels zoals Fitis, Heggenmus en Tuinfluiter prefereren daarentegen een grotere bedekking en heterogeniteit van de struiklaag. Stamfoerageerders zoals spechten, Boomklevers, Boomkruipers en mezen zijn afhankelijk van voldoende oude bomen met een groot stamoppervlak en stamvolume. Dode bomen en dood hout zijn extra aantrekkelijk vanwege de grote aantallen insecten en hollen. De zogenaamde luchtfoerageerders, zoals de Grauwe Vliegenvanger en Gekraagde

Roodstaart zijn afhankelijk van hoge bomen en een open kroonlaag. Er zijn ook soorten die meerdere vegetatielagen gebruiken, zoals de Zwartkop, die in de struiklaag broedt maar zowel in de struik- als boomlaag foerageert. Het Nederlandse bos heeft over het algemeen weinig structuur. Vaak ontbreekt de struiklaag met kenmerkende bossoorten zoals Hazelaar, Kardinaalsmuts, Meidoorn, Vlier, Vuilboom, Veldesdoorn en Europese vogelkers.

Vogels als indicator

Vogels bevinden zich relatief hoog in het voedselweb van een bos-ecosysteem, waarbij elke soort een ander deel van het bos bewoont. Hoe gevarieerder de structuur van het bos, hoe meer soorten

er kunnen leven. Broedvogels (een relatief makkelijk te inventariseren diergroep) vormen dan ook een bruikbare indicator voor de natuurwaarde van een bos en rijkdom aan vogelsoorten. Zij kunnen als maatstaf worden gebruikt voor het beheer van bossen.

Soortenrijkdom en samenstelling variëren per bostype. Indicatorsoorten voor bossen op de zandgronden zijn onder meer Glanskop, Boomklever, Appelvink, Holenduif en Kleine Bonte Specht. De mate van aanwezigheid van deze soorten vormt een goede afspiegeling van de natuurwaarde van het bos.

Holenbroeders

Een belangrijk deel van de broedvogelbevolking in bossen wordt gevormd door holenbroeders. Dit

zijn de soorten die hun nest bouwen in boomholten en daarin hun jongen grootbrengen. Een deel van deze hollenbroeders, zoals de spechten, hakt hun nestholen zelf uit. De meeste hollenbroeders, zoals de Boomklever, Boomkruiper, Kauw, Spreeuw, Gekraagde roodstaart, Bosuil en de meeste mezensoorten zijn afhankelijk van de al in het bos aanwezige hollen.

Natuurlijke hollen kunnen op twee manieren ontstaan, namelijk door inrotting of doordat spechten de holte hebben uitgehakt. Behalve de spechten zijn er enkele soorten mezen die zelf een holte kunnen uithakken, met name de Matkop en de Kuifmees.

Spechten hakken vrijwel ieder jaar een nieuw hol uit en spelen daarmee een grote rol bij het ontstaan van nieuwe hollen.

De verlaten spechtenholen worden door andere hollenbroeders, zoals Boomklever, Gekraagde Roodstaart en Glanskop,

gebruikt. Maar ook andere holbewoners kunnen deze hollen in gebruik nemen, zoals Wespen, Hoornaars of andere insecten. De Zwarte Specht hakt een groter hol, dat geschikt is voor o.a. Bosuil en Holenduif, maar ook voor de Boommarter.

Bos als levensgemeenschap

Bossen zijn complexe levensgemeenschappen, waarin natuurlijke regulatie- en successieprocessen de structuur en de samenstelling bepalen. In een onbeheerd bos is er spontane verjonging en een gevarieerde leeftijdsopbouw, met afwisseling van open en gesloten delen, dood hout, schimmels, insecten, vogels en zoogdieren.

Traditioneel bosbeheer (houtoogst), hoe kleinschalig ook, is te beschouwen als vegetatiebeheer. Het natuurbeheer van bossen vraagt om een visie, waarin het ontwikkelen van een complete boslevensgemeenschap centraal staat.

Voedselstrategie van vijf soorten spechten | Paul van der Poel

	Bodem	Stam	Takken	Twijgen	Bladeren
Kleine bonte specht		■	■	■	■
Grote bonte specht	■	■	■	■	■
Middelste bonte specht		■	■	■	■
Groene specht	■	■	■		
Zwarte specht	■	■	■		

Afgesloten sluiproute in rustgebied Spanderswoud | Jan Loggen

Soort	Aandeel in bos (%)
Zwarte Mees	97
Kortsnavel Boomkruiper	97
Kruisbek	94
Sijs	93
Zwarte Specht	93
Kuifmees	92
Vuurgoudhaan	92
Goudhaan	91
Keep	90
Fluiter	85
Middelste Bonte Specht	85
Matkop	81
Glanskop	80
Kleine Bonte Specht	79
Boomklever	77
Wielewaal	73
Havik	73
Goudvink	72
Raaf	71
Appelvink	70
Grote Bonte Specht	68
Roodborst	66
Wespendief	62
Draaihals	62
Boomkruiper	61
Staartmees	60
Kleine Barmsijs	60
Bonte Vliegenvanger	58
Bosuil	57
Boompieper	55
Nachtzwaluw	55
Houtsnip	54
Zanglijster	51
Gaai	50

Bosvogels | Theo Verstrael, Henk Sierdsema

Bosvogels kunnen hierin een belangrijke rol vervullen, omdat ze een ecologische indicatorfunctie hebben.

Recreatie versus natuur: zonerings

In de meeste aangelegde bossen in Nederland is sprake van perceelsgewijze aanplant, die wordt begrensd door wandel- en/of fietspaden. De grootte van de percelen varieert van 1 tot 5 hectaren. Wanneer percelen erg klein zijn, maar er toch afwisseling is in boomsoorten en leeftijden, kan dit een geschikt biotoop vormen voor o.a. de Merel, Zwartkop, Tjiftjaf en Roodborst. Vogelsoorten van meer aaneengesloten bos, zoals spechten, zijn hier in het nadeel.

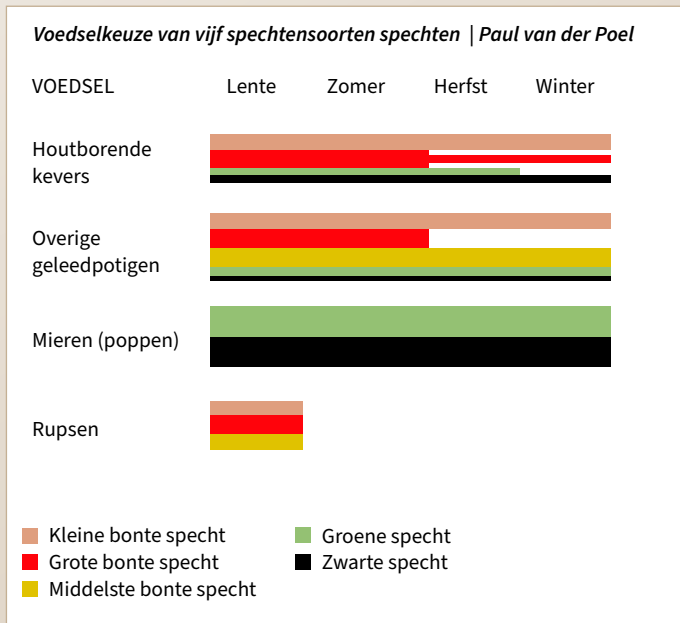
Recreatie, ook wandelrecreatie, kan verstoring teweegbrengen op de broedvogel populatie. Dat kan leiden tot nestverlating of een andere nestplaatskeuze, verder weg van de paden. Van roofvogels zoals Sperwer en Boomvalk is bekend dat die zeer gevoelig zijn voor verstoring. Verstoringseffecten zijn moeilijk aan te tonen, maar de dichtheid aan paden in de Nederlandse bossen is over het algemeen groot. Hoge bezoekersaantallen

Boomklever in Linde, indicatorsoort voor structuurrijk oud bos | Jan Loggen

en loslopende honden vergroten de kans op verstoring van de fauna. Het instellen van recreatiezonerings is een middel om recreatie uit sommige delen van het bos te weren. In het beheerplan voor het Spanderswoud (Hilversum) uit 1984 werd een zoneringsmodel uitgevoerd. Dit model bestond uit een kernzone van ± 60 ha. De meeste wandelpaden in de

kernzone zijn in die beheerperiode met boomstammen afgesloten. Daar omheen werd een bufferzone gecreëerd met iets meer wandelpaden. In de randzone waren de parkeervoorzieningen e.d. Gezien de toenemende recreatie zou het goed zijn als dit model voor bijvoorbeeld het Spanderswoud weer wordt opgepakt.

Theo Verstrael, Henk Sierdsema
Struiklaag in bossen is belangrijk voor struikbroeders zoals:

- Zomertortel*
- Winterkoning
- Roodborst
- Zanglijster
- Merel
- Zwartkop
- Matkop*
- Goudvink

*Soorten Rode Lijst

Winterkoning in bramenstruik Doortje van Dijk

Spreeuw in oud spechtengat in Zomereik | Jan Loggen

Bronnen:

- Workshop *Van spechtengat naar vleermuishol*, Nardinclant Landschapsbeheer, 1 juli 2023, waar de volgende voordrachten zijn gehouden:
 - * *Spechten, de timmerlieden van het bos*, Paul van der Poel, 2023
 - * *Vogels en bosstructuur*, Henk Sierdsema en Theo Verstrael, Sovon, 2023
 - * *Duurzaam bosbeheer*, Peter Kampen, Goois Natuurreservaat, 2023
- Beheerplan Spanderswoud 1984 – 1989, Gemeente Hilversum
- Themanummer *Vogels en Bosstructuur* 1983. het Vogeljaar 31 (2): 49 -115.

De foto's van Marjan Gerritsen

Mag ik me even voorstellen? Mijn naam is Marjan Gerritsen. Andrea Rietbergen heeft mij aangestoken met het vogelspot-virus. Door haar ben ik ze ook gaan fotograferen. Met een vogelaar op pad gaan is een ervaring. Daar ben ik nu wel achter. Bos, weiland, op het water of in de lucht... er vliegt, zit, zwemt altijd wel iets. Een normaal gesprek kan bijna niet worden gevoerd want er is altijd wel een geluid dat de vogelaar afleidt. Bijgaand een aantal door mij gemaakte foto's.

Havik, Oss (Vogelhut Bosrijk), 13-12-2021 | Marjan Gerritsen

Kemphanen, Wommels, 26-4-2021 | Marjan Gerritsen

Baardmannetje, Huizen, 19-12-2020 | Marjan Gerritsen

Ransuil, Baarn, 27-10-2021 | Marjan Gerritsen

Buizerd, Noord Beveland, 23-3-2021 | Marjan Gerritsen

Grutto, Eempolder, 17-6-2021 | Marjan Gerritsen

Krooneend, Muiden, 9-3-2022 | Marjan Gerritsen

Roodhalsganzen, Ameland, 15-3-2021 | Marjan Gerritsen

Twee melkchocolade-kleurige Kolganzen

België, januari 2023

R.G. (Rob) Moolenbeek

In de vorige Korhaan (Moolenbeek & Vermont, 2023) kon ik een tweede geval melden van een afwijkend gekleurde bruine Kolgans. Als reactie daarop ontving ik van Jan Kramer foto's van twee 'mutatie bruin' gekleurde Kolganzen. Hij zag en fotografeerde dit tweetal op 24 januari

2023 in een groep Kolganzen op weilanden langs de rivier de IJzer in België. Hij was in gezelschap van zijn vrouw Rennie en boswachter Dirk Raes. Dit gebied is niet ver verwijderd van Diksmuide waar de vorige waarneming werd gedaan. Mogelijk is een van deze vogels (de linker?) het

exemplaar dat in Diksmuide werd gezien. Een bijzondere waarneming en een mooie reden om komende winter naar deze afwijkend gekleurde Kolganzen uit te kijken. Dank aan Jan Kramer voor deze melding.

Bruine Kolganzen, 24 januari 2023, langs de IJzer, België | Jan Kramer

Grasmussen

Snorren

Sprinkhaanzangers

Snorren

1, 3, 4 en 5 Jurriën Uiterwijk | 2 Jaap Kamp | 6, 7, 8 en 9 Marcel Pomp

Wandelend met de fiets richting het kijkscherm in de Bovenmeent | Kees Tegelberg

Excursie naar de Hilversumse Bovenmeent en het Naardermeer

Kees Tegelberg

Op 14 mei dit jaar verzamelde een groep enthousiaste excursiedeelnemers zich om 07.00 uur bij de molen aan de Loodijk in Ankeveen. Gewapend met een fiets, want het was een gecombineerde fiets- en wandelexcursie.

Ondanks goede weersvoorspellingen was het toch wel flink koud zo vroeg in de ochtend. De knutten stoorden zich daar echter niet aan. Later zou het weer gelukkig veel beter worden. Het eerste stuk van de excursie wandelden we met de fiets aan de hand richting het kijkscherm in de Bovenmeent. We maakten een stop op de plek waar onlangs een boerderij was gesloopt en waar nu Natuurmonumenten een aantrekkelijke uitbreiding van het natuurgebied realiseert. Hier was al van alles aan vogels

aanwezig, waaronder een Grasmus, die zich goed liet zien. Verderop verraste een Roerdomp, onzichtbaar in het riet, ons met zijn 'gehoemp'. Dit exemplaar zouden we later nog vaker horen. Ook vloog een Purperreiger voorbij.

Goede training

De wandeling was een goede training in rietvogels en hun geluiden: Rietgors, Bosrietzanger (alleen gehoord), Rietzanger, Kleine Karekiet. Het was leuk om aan weerszijden van het pad respectievelijk de Sprinkhaanzanger en de Snor te horen. En dus de verschillen in hun zang. Heel leerzaam. Ook werden enkele Blauwborsten gezien en vloog een mannetje Bruine Kiekendief rond. In de buurt van het kijkscherm liep een Kluut te foerageren. Als klap op de vuurpijl zagen

we een mannetje Beflijster.

We zetten de tocht op de fiets voort, over de Karnemelksloot en onder het spoor door naar horeca-uitspanning Stadzigt aan de rand van het Naardermeer. Vanaf hier wandelden we naar de 'Muggenbult', met een weids uitzicht over het water. In dit deel van het Naardermeer broeden de Purperreigers op een eiland, al konden we daar op zo'n grote afstand niet veel van zien.

Op weg terug naar de fietsen vloog een Havik langs; kort daarop ook een Sperwer. Mooi om zo het verschil in grootte te zien. We kunnen terugkijken op een leuke excursie waar iedereen veel heeft gezien. In totaal werden maar liefst 69 verschillende vogelsoorten gezien of gehoord. Een mooie score!

Koolmees bij nestkast, 5 mei 2023 | Doortje van Dijk

Nestkastcontroles van groot belang voor onderzoek

Bijeenkomst in de Infoschuur op 16 mei 2023

Henny Meulepas & Coby Jeninga

De werkgroep nestkastcontrole controleert jaarlijks zo'n 1650 nestkasten. Om een beeld te krijgen van wat er met hun controlegegevens gebeurt, nodigde de werkgroep op 16 mei Bernice Goffin uit, meetnetcoördinator bij Sovon Vogelonderzoek Nederland. In de Infoschuur zette zij uiteen wat die organisatie doet met de gegevens en demonstreerde ze de apps die voor de controles zijn ontwikkeld.

De avond was een vervolg op de avond over 'nut en noodzaak van nestkastcontrole' in maart van dit jaar (Zie ook De Korhaan 57(2)). Op die avond onderstreepte hoogleraar Christiaan Both het belang van langdurig onderzoek van nestkasten. De Werkgroep Nestkasten levert daar een belangrijke bijdrage aan. Vanaf eind maart, begin april lopen controleurs van de werkgroep met de ladder door het bos en bezoeken alle nestkasten die in onze controlegebieden hangen (31 gebieden met ongeveer 1650 kasten). Tijdens die bezoeken schrijven

ze in een controleboekje wat ze in de nestkast aantreffen: nestbouw, vogelsoort, eileg met eerste eidatum, hoeveel eieren, hoeveel jongen uit het ei komen en hoeveel jongen er uitvliegen. Na het uitvliegen van de jongen is er nog de nacontrole. De controleurs halen de kast van de boom en maken hem schoon. Soms vinden ze daarbij schier-eieren, af en toe dode jongen, maar ook wel een verlaten nest eronder. Dat is elke keer weer een verrassing. Ook die gegevens worden vastgelegd in het controleboekje.

Verzamelformulier

Als de (na)controles zijn gedaan, vullen de controleurs per nestkast alle gegevens in op een verzamelformulier. Dat is de basis voor het jaarverslag van de werkgroep. Tot slot vult iedereen met behulp van de computer de digitale nestkaart van Sovon in; een klus waar niet iedereen blij van wordt, maar die wel een belangrijk onderdeel is van het werk. Goffin benadrukte het belang van het werk van de werkgroep. De controlegegevens van het Gooi maken maar liefst 10% uit van de landelijke nestkastdata en dat al sinds vele jaren.

De Sovon-lezing trok veel belangstelling | Joke van Velsen

Coördinatoren Henny Meulepas en Coby Jeninga van de Werkgroep Nestkastcontrole luisteren naar meetnetcoördinator Bernice Goffin van Sovon | Doortje van Dijk

De logische vervolgvraag na al dit werk is: wat gebeurt er met al die controlegegevens die de werkgroep naar Sovon stuurt? Dat deed zij op de avond in de Infoschuur uit de doeken. Alle gegevens die Sovon binnenkrijgt worden op een centrale plek veilig opgeslagen. Doordat ze altijd op dezelfde manier worden ingevoerd, zijn ze goed te gebruiken voor onderzoek, bijvoorbeeld om trends te verklaren, problemen te signaleren en reproductie te volgen. Daarbij is het van groot belang de broedsels in de nestkast langdurig te volgen. Hoe langer de reeks, hoe waardevoller. En hoe groter de aantallen controlegegevens, hoe beter ze kunnen worden geanalyseerd.

Koolmees

Als voorbeeld van wat Sovon doet noemde zij het onderzoek naar de Koolmees. Dit is een algemene soort, die graag in nestkasten broedt, niet bang is en zich niet snel laat verstoren. Uit tellingen blijkt dat het aantal Koolmezen landelijk misschien wat toeneemt, maar in bos en

op zandgrond de aantallen afnemen. De vraag is waardoor dit komt. Dankzij de nestkastgegevens is er een gedeeltelijk antwoord; de gemiddelde legselgrootte is de laatste jaren met één ei afgenomen waardoor er minder jongen uitvliegen. Op de vraag wat de reden is voor dit afnemen van legselgrootte heeft Sovon geen antwoord. Zij zien de trends en maken die inzichtelijk.

Overigens zijn deze resultaten gebaseerd op onderzoek van een beperkt deel van de populatie. Van de Koolmezen wordt 1 tot 1,5 % van de landelijke broedpopulatie (400.000 tot 700.00 tussen 2018 en 2020) gevolgd. Van de Bonte Vliegenvangers is dit 5% en van de rest van de soorten die in broedkasten broedt minder dan 1% (van de Pimpelmees bijvoorbeeld maar 0,5%).

AviNest

Na de pauze liet Goffin zien hoe AviNest werkt, een app op je smartphone (wel Android) die je meeneemt het veld in. Voor de mensen die veel moeite hebben met de

digitale nestkaart kan dit een alternatief zijn, mits de controleur dan met de gegevens ook het invulformulier van het Gooi kan invullen.

Aan het eind van de avond werd er nog een aantal vragen gesteld door de controleurs, door Poul Hulsink van het GNR en het team broedvogeltellingen. Zo werd gevraagd of er in meer landen nestkastpopulaties worden onderzocht. Met name in Engeland zijn er veel langlopende studies, zo vertelde Goffin. Net als in Nederland spelen vrijwilligers daarin een grote rol. Daarnaast zijn er onder andere ook onderzoeken in België en Polen. Al met al een succesvolle avond die vast nog een vervolg krijgt. Maar eerst moet de werkgroep weer de bomen in om alle controlegegevens voor dit jaar bij elkaar te sprokkelen.

Vroeg broedgeval van Kleine Bonte Specht

Paul van der Poel

Kleine Bonte Specht, 9 april 2021 Laarder Wasmeer | Doortje van Dijk

De Kleine Bonte Specht is bepaald geen onbekende broedvogel in ons werkgebied, maar het vaststellen van broedgevallen is vaak lastig. Bekende locaties waar Kleine Bonte Spechten broeden zijn de 's-Gravelandse landgoederen en Einde Gooi (beide Natuurmonumenten), het Spanderswoud en het Laarder Wasmeer (beide GNR).

Het Laarder Wasmeer wordt door leden van onze vogelwerkgroep sinds 2011 om de drie jaar geïnventariseerd op broedvogels. De resultaten voor de Kleine Bonte Specht uit deze broedvogelinventarisaties staan vermeld in Tabel 1. Ook dit jaar wordt het Laarder Wasmeer geïnventariseerd en op het moment dat ik dit schrijf is het veldwerk inmiddels afgerond.

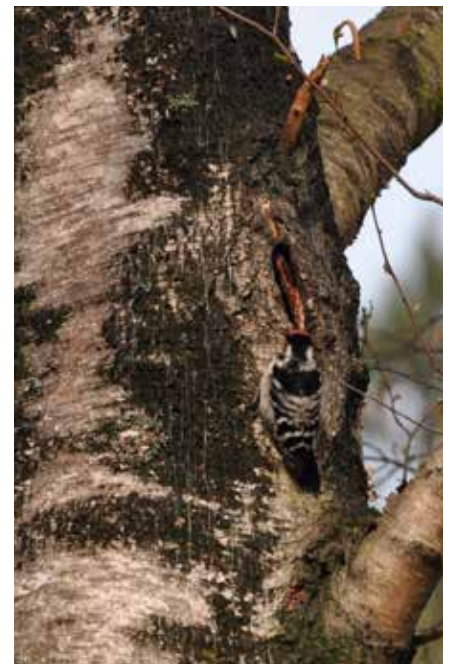
Tabel 1: Vastgesteld aantal broedparen van de Kleine Bonte Specht in het Laarder Wasmeer

Jaar	Aantal broedparen
2011	2
2014	0
2017	2
2020	2

Op 29 april had ik het genoegen samen met Wobbe Kijlstra de inventarisatieronde te lopen. Niet ver van de plek waar in 2020 een paartje Kleine Bonte Spechten in een dode berk broedde, dicht bij het hekwerk en op kleine afstand van een berk met een nestholte van de Grote Bonte Specht, hoorden we bedelroepen. Deze bedelroepen kwamen uit een nestholte iets meer dan twee meter hoog in een dode boom (soort boom onbekend).

Voeren

De doorsnede van de opening was te klein voor de grote bonte en we waren nog niet ver weg van de boom toen een vrouwtje Kleine Bonte Specht kwam voeren. De voeding geschiedde voor de nestopening, wat er op duidt dat de jongen 13 tot 15 dagen oud moeten zijn geweest [2]. Op 3 mei ben ik samen met Loes (mijn vrouw) gaan kijken hoe het met de spechtjes ging. Het nest was verlaten maar niets wees erop dat het was geplunderd. Overigens is de Grote Bonte Specht de meest voor de hand liggende kandidaat voor plundering van een nest van de Kleine Bonte Specht. Plundering kan plaatsvinden door de nestopening te vergroten of zelfs door van de achterkant het nest open te hakken [4]. De jongen van dit nest vlogen ongeveer een maand eerder uit dan die van het eerder genoemde nest in 2020 (dat door

Kleine Bonte Specht bij nestholte in Berk 9 april 2021, Laarder Wasmeer | Doortje van Dijk

talloze vogelaars en fotografen is bezocht). Daarvan vlogen de jongen 's ochtends vroeg op 2 juni uit. Daarom vond ik het de moeite waard om na te gaan of dit niet een bijzonder vroeg broedgeval betrof.

Tabel 2: Gegevens over datums eerste eileg

Jaar	Datum leg eerste ei			Aantal nesten	Legsel-grootte	Bron
	Vroegste	Mediaan	Laatste			
1998-2003	19 april	29 april	-	39	-	6
2022	19 april	25 april	5 mei	6	5,2	4
2023	?	?	15 mei	12	-	5

(- = gegeven ontbreekt, ? gegeven nog niet bekend)

Onderzoek

Eerst heb ik vergeefs met allerlei zoektermen gezocht naar vroege broedsels. Dat leverde niets op. Daarna zocht ik naar datums van uitvliegen. Ook deze gegevens heb ik niet kunnen vinden. Vaak wordt bij onderzoeken gekeken naar de datum waarop het eerste ei wordt gelegd. Omdat van dit broedgeval deze datum – uiteraard – niet bekend is, zijn voor een berekening (schatting) daarvan diverse gegevens nodig, te weten (1) de (gemiddelde) legselgrootte, (2) frequentie van leggen, (3) de (gemiddelde) broedduur, (4) de (gemiddelde) nestjongenfase oftewel het aantal dagen tot uitvliegen na het uitkomen van de eieren. Daarom deed ik onderzoek naar deze kengetallen in de boeken en via internet. Dat leverde het volgende op:

(1) Legselgrootte

Uit de geraadpleegde literatuur komt naar voren dat de legselgrootte doorgaans 4 tot 6 eieren is. De gemiddelde legselgrootte zal tussen 5,0 en 5,5 liggen, terwijl in enkele gevallen 3 en 8 eieren voor kan komen. Voor de berekening wordt van 5 eieren uitgegaan.

(2) Frequentie van leggen

Alle literatuur vermeldt dat iedere dag een ei gelegd wordt. Ook bij deze berekening wordt hier van uitgegaan.

(3) Broedduur

De broedduur bedraagt volgens alle geraadpleegde bronnen 10 tot 12 dagen, zodat voor de berekening 11 dagen gebruikt wordt. Zoals bij de geraadpleegde bronnen is de dag waarop het laatste ei gelegd wordt de eerste dag van broeden.

(4) Nestjongenfase

De beschikbare gegevens laten een vrij grote spreiding zien. De 'handboeken' [1] en [2] geven samen 18 tot 20, soms 21, terwijl bron [7] 39 nesten volgde met een variatie van 20 tot 23 dagen. Voor deze berekening wordt 20 dagen aangehouden. Deze waarden leveren een totale broedcyclus van 35 dagen. Teruggerekend vanaf 3 mei zou dan op 30 maart het eerste ei gelegd moeten zijn.

Datum leg eerste ei

Onderzoek via internet leverde enkele onderzoeken op waarbij data over het leggen van het eerste ei bekend waren. Omdat Kleine Bonte Spechten uit noordelijke landen enkele weken later

broeden dan de broedvogels van onze breedtegraad, heb ik alleen de weinige gegevens uit het Verenigd Koninkrijk en Duitsland (omgeving Aken) gebruikt (zie Tabel 2). Omdat de gegevens over 2023 van [6] nog niet zijn gerapporteerd, staan in Tabel 2 bij 'vroegste datum eerste ei' en de mediaan (datum uit het midden van de verdeling van de gegevens) vraagtekens. Ondanks de kleine aantallen gevolgd nesten in de onderzoeken, 39 respectievelijk 6, rapporteren beide als vroegste datum 19 april, een verschil van maar liefst 19 dagen. Zelfs wanneer we uitgaan van een uitzonderlijk klein legsel van 3 eieren, een broedduur van 10 dagen en een nestjongenfase van 18 dagen, bedraagt het verschil nog bijna twee weken.

Koud voorjaar

Opmerkelijk is ook dat in Engeland als laatste datum voor het eerste ei 25 mei staat. Op de website werd dit vermeld

omdat in Engeland nog nooit zo laat een eerste ei werd gelegd (vroegste datum is nog niet vermeld op de website). Als oorzaak wordt het koude voorjaar genoemd. Omdat ook in Nederland het voorjaar koud was, is het bijzonder dat we in het Laarder Wasmeer inderdaad met zo'n vroeg legsel te maken hebben.

Verder is het interessant om te vermelden dat uit onderzoeken blijkt dat de Kleine Bonte Specht het broeden lijkt af te stemmen op de beschikbaarheid van voedsel voor de jongen (rupsenpiek!). In april was daar absoluut geen sprake van en moeten de jongen voornamelijk gevoerd zijn met larven van houtborende insecten en dergelijke. Het is uit onderzoek (bron [3] en [8]) gebleken dat oudere paren, die al vaker gebroed hebben significant eerder met de eileg beginnen. Dat verschil is echter veel geringer dan het berekende aantal van 19 dagen.

Kleine Bonte Specht, Laarder Wasmeer, 29 april 2023 | Paul van der Poel

Geraadpleegde bronnen

1. Cramp, S.I. et al. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa, Vol. 4: Terns to woodpeckers, Oxford University Press 1985.
2. Glutz von Blotzheim, Urs. N. und Kurt M. Bauer. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 9. Columbiformes – Piciformes, ISBN 3-400-00452-9.
3. Rossmannith, Eva. Breeding biology, mating system and population dynamics of the Lesser Spotted Woodpecker (*Picoides minor*): combining empirical and model investigations. Potsdam, 6-1-2005.
4. Smith, Ken & Linda. Woodpecker Network Breeding Season Report: Lesser Spotted Woodpeckers in 2019. <https://www.woodpecker-network.org.uk/>
5. Smith, Ken & Linda. Woodpecker Network Breeding Season Report: Lesser Spotted Woodpeckers in 2022. <https://www.woodpecker-network.org.uk/>
6. Smith, Ken & Linda. Lesser Spotted Woodpecker nests update 25 May 2023. <https://www.woodpecker-network.org.uk/>
7. Wirthmüller, Rolf. Beobachtungen zur Brutbiologie und zum Verhalten des Kleinspechts *Dryobates minor*. Charadrius 42, Heft 3, 2006 (2007): 110-119.
8. Wiklander, Ulf and Ola Olsson, and Sven G. Nilsson. Age AND Reproduction in Lesser spotted Woodpeckers (*Dendrocopos minor*). The Auk 118(3):624-635, 2001.

De Witte Kwikstaart in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Witte Kwikstaart, 1 mei 2023 | Linda Heus

Van de zangvogels in de westelijke Eempolders is de Witte Kwikstaart (*Motacilla alba*) een van de meest voorkomende. In 2008 zijn alle kwikstaarten al eens samen besproken, maar sindsdien zijn er toch wel wat nieuwe ontwikkelingen die een nieuwe behandeling rechtvaardigen. De Gele Kwikstaart is al eerder besproken naar aanleiding van zijn terugkeer als broedvogel (zie De Korhaan 56(4)).

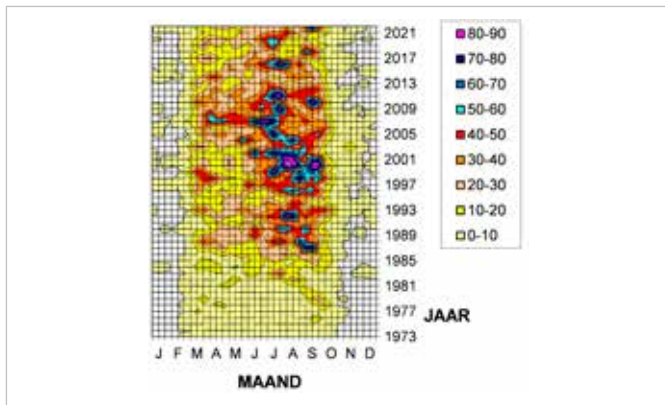
De Witte Kwikstaart is geen echte weidevogel die op de grond tussen het gras broedt. Hij zoekt beschutte plekken op. Dit zijn vaak schuurtjes of bruggetjes, maar ook gaten in huizen of takkenbossen kunnen voldoende beschutting geven. Deze eisen aan de nestplaats betekenen dat we de Witte Kwikstaart in het algemeen niet midden in het weiland maar juist vaak in de nabijheid van bebouwing, schuurtjes of bruggetjes aantreffen. De figuren 1 en 2 geven een overzicht van de ontwikkeling van de totale aantallen in

de westelijke Eempolders. We zien dat er in het begin van de tellingen relatief weinig Witte Kwikstaarten werden gezien. De aantallen lopen op tot ongeveer het jaar 2000 waarna een langzame daling inzet. De stijging in het begin is waarschijnlijk het gevolg van het steeds intensiever gebruik van de polder. Meer schuurtjes, bruggetjes en andere bouwsels betekenen meer broedplekken en daardoor ook meer broedgevallen. Rond 1990 begint een landinrichting en daarbij worden onder andere een aantal boerderijen in de polders gebouwd. Dat gaf natuurlijk een extra bijdrage aan de broedplekken en we zien dan ook een forse toename in die periode. Tot ongeveer 2010 blijven de aantallen daarna ongeveer gelijk en dan zet een geleidelijke daling in.

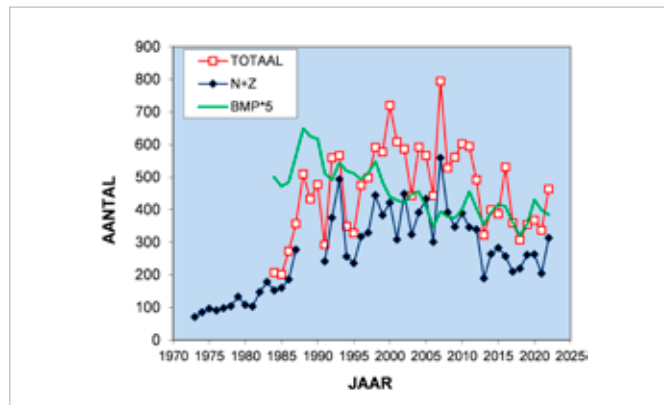
Stabilisatie

Het BMP-project van Sovon wijst voor Nederland op een geleidelijke daling die al rond 1990 lijkt te beginnen. Het is daarom de vraag of de afname van de Witte

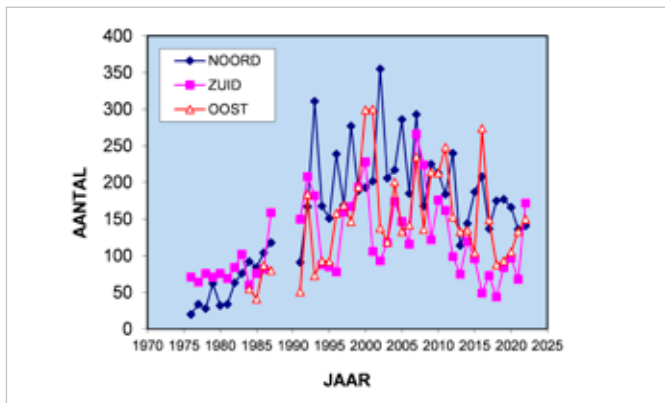
Kwikstaart aan plaatselijke problemen is te wijten of dat we tegenwoordig eenvoudig de landelijke trend volgen. Het aantal potentiële broedplaatsen lijkt niet te zijn afgenomen. Er zijn in de afgelopen jaren onder veel bruggetjes plankjes gemonteerd waar Witte Kwikstaarten en Boerenzwaluwen hun nest kunnen bouwen. De beschikbaarheid van insecten als voedsel kan natuurlijk wel een rol spelen. Overigens suggereren zowel onze tellingen als die van Sovon dat de laatste tien jaar een stabilisatie optreedt. Zoals uit figuur 3 blijkt komt de Witte Kwikstaart in alle deelgebieden voor. In alle drie zien we een toename gevolgd door een afname. Wel valt op dat het telgebied Noord (de Noordpolder te Veld en de Maatpolder) in de loop der jaren relatief belangrijker wordt. De aantallen in de Oostermeent liggen in dezelfde orde als bij de andere twee gebieden. Omdat de Oostermeent (De Kampen) veel kleiner is betekent dit dat hier de dichtheid veel groter moet zijn.

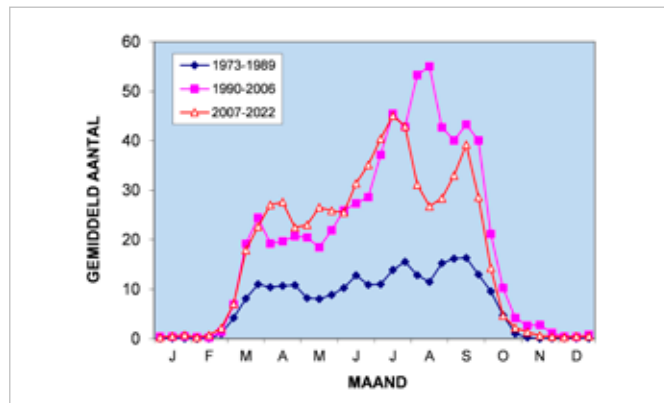
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Witte Kwikstaart.

Figuur 2. Totaal aantal getelde Witte Kwikstaarten per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de rode lijn geeft de totale aantallen. De groene lijn geeft de index van de landelijke Sovon broedvogeltellingen gedeeld door vijf.

Figuur 3. Totaal aantal Witte Kwikstaarten per jaar voor de drie telgebieden.

Figuur 4. Gemiddeld aantal Witte Kwikstaarten per decade voor twee periodes van zeventien jaar en een van zestien jaar.

Overwinteren

Figuur 4 geeft de verdeling van het aantal Witte Kwikstaarten over het jaar. Het blijkt dat het overgrote deel van de waarnemingen valt tussen maart en oktober. De aantallen nemen in maart snel toe en in de loop van oktober ook weer snel af. Deze veranderingen komen overeen met de trekperiodes. De meeste Witte Kwikstaarten overwinteren op het Iberisch schiereiland of in Noord-Afrika. Van mei tot september nemen ze langzaam toe. Witte Kwikstaarten broeden twee of drie keer per jaar. De toename komt daarom waarschijnlijk door de aanwezigheid van jonge vogels uit de eerste broedsels. Een klein aantal vogels overwintert in Nederland. Zo nu en dan zien wij er in de winter een paar, maar dat is toch wel tamelijk bijzonder. Uit figuur 1 blijkt dat er in april nogal eens grotere groepen worden gezien. Dit is net na de terugkomst van onze broedvogels. Misschien zijn dit groepen doortrekkers

naar meer noordelijke streken. De Witte Kwikstaart broedt tot in Noord-Europa en het ligt voor de hand dat het broedseizoen daar later begint dan bij ons. In de herfst is het beeld veel minder duidelijk, waarschijnlijk omdat er dan veel jonge plaatselijke vogels zijn. Deze trekkende vogels zitten vaak op of langs de wegen. Als de auto met tellers nadert hebben zij de neiging om in de richting van de weg te vliegen. Op die manier zie je soms groepjes kwikstaarten over meer dan een kilometer telkens voor je opvliegen. Dat is lastig bij het tellen, want het is soms moeilijk bij te houden welke vogels nieuw zijn en welke al eerder zijn geteld.

Witte Kwikstaart, Gooiersgracht, 2022 | Jurriën Uiterwijk

Literatuur

- Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/ KNNV Uitgeverij, Haarlem-Utrecht
- Mooij, J., 2008. Het voorkomen van kwikstaarten in de westelijke Eempolders. De Korhaan, 42 (1): 29-31
- Schappens, J., 2018, Witte Kwikstaart *Motacilla alba alba*, Pp 534-535, in Sovon Vogelatlas van Nederland, Kosmos Uitgevers, Utrecht-Antwerpen

Wat was interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

Wist u dat *alle* besproken vogelbladen te lezen of te lenen zijn via Paul Keuning? De meeste digitaal, maar ook een aantal analoge bladen. Interesse? Stuur een mailtje naar: pw.keuning@xs4all.nl

Sovon nieuws jrg. 36(2)

Uit de inhoudsopgave: 'Verspreiding Grote Zilverreigers', 'Rust voor vogels op de Westhoek (Fr.)' en 'Broedpalen voor de Scholekster'. Verder veel info uit de tuintellingen.

Vogels jrg. 43(2)

Het blad van Vogelbescherming Nederland beschrijft de grasmussen, een pittige familie, waar ook de Zwartkop, Tuinfluiter en de Braamsluiper toe behoren. Eksters, brutale vlerken, of intelligente toonkunstenaars? Lees het artikel van Gert Ottens om een wat genuanceerder beeld te krijgen op deze nuttige vogel. En u geeft toch ook de scholekster-nestplaatsen door die bij u in de buurt nestelen? Zie de website www.scholeksterophetdak.nl.

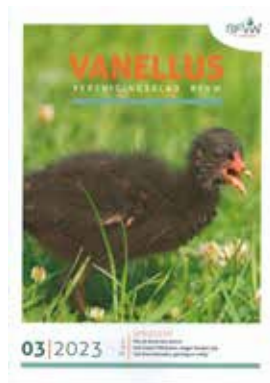

Vogels jrg. 43(3)

Het is weer 64 bladzijden genieten van vogels en alle adjectieven zijn erop van toepassing: *aandoenlijk* als het gaat over de Steenuil, prachtig slaat op vijf soorten Gele Kwikstaart en sfeerbepalend wanneer we het hebben over de Gierzwaluw. Maar ook het waarschuwende vingertje ontbreekt niet. Willen we nog leven overhouden in onze Waddenzee, dan moeten we stoppen met intensieve sleepnetvisserij.

Vanellus jrg. 75(3), 2023

Orgaan van de Bond Friese Vogelwachten. Het openingsartikel gaat over de gerechtelijke uitspraak dat vossen in de Eempolders voorlopig mogen worden afgeschoten, de bodemprocedure loopt nog. Bij de mijlpaal van 75 jaar Friese Vogelbescherming wordt stilgestaan met portretten van amateur-vogelkundigen als Ane G. Witteveen, Gerrit Bosch en J.D. Brada. Vogelwachten werden in en vlak na de Tweede Wereldoorlog opgericht om het grenzeloos 'plukken' van vogels en eieren uit de natuur tegen te gaan. Vogelwachten hadden ook de bevoegdheid om boetes op te leggen.

De Kieft jrg. 47(2), juli 2023

Dit is het Blad van de Zaanse Vogelbeschermingswacht. In gebied Euverenweg-Zuid, een deelgebied van het Guisveld bij Zaandam, houdt D.J. Booij middels het BMP-project al voor het vijftiende jaar op rij de vogelstand bij. Met 14 rondes die hij te voet of per boot aflegde, meestal vroeg in de ochtend, verkreeg hij een goed beeld van de broedvogels aldaar. Met een totaal van 51 soorten en 301 territoria waren de aantallen enigszins lager dan voorgaande jaren. Opvallend was dat hij de bos- en struweelvogels, zoals de Zwartkop en de Grasmus, vaker telde. Opvallend was ook dat er zo dicht bij de Coentunnelweg toch acht soorten die op de Rode Lijst staan tot broeden kwamen.

'Wandelen over het Water' is een publieksactiviteit die de Vogelwacht in samenwerking met Staatsbosbeheer sinds 1995 jaarlijks vorm geeft. Via pontons worden kleine percelen met elkaar verbonden. Met uitleg, geleende kijkers en kraampjes van enkele natuurorganisaties worden maar liefst vijfduizend mensen in vier dagen tijd uitgenodigd voor een kijkje in de Zaanse natuur.

De Kruisbek jrg. 66(2)

De Vogelwacht Utrecht vierde het 65-jarig jubileum met een boek waarin onder redactie van Jack Folkers, met tekeningen van Jeroen Steenberg 65 Utrechtse vogels worden besproken.

E. v.d. Velde en E. Heunks beschrijven in het artikel 'Hoempen in het Noorderpark', hoe de Roerdomp een aantal decennia verdween uit de Oostelijke Vechtplassen. Met simultaantellingen in 2021 zijn daar echter weer drie hoempende mannetjes vastgesteld. Peter Dral doet verslag van een excursie in de stromende regen naar Everdingen. Excursie leider Wigle Braaksma gleed daar op een modderig pad uit en brak op twee plaatsen zijn voet. De deelnemers, die om 11.00 uur al wel ruim 60 vogelsoorten gespot hadden, zorgden voor vervoer naar het ziekenhuis. H. Leenaerts portretteert de Kauw als zeer sociale, kwebbelende en kakelende vogel. Een verdwaalde Amerikaanse Ringsnavelmeeuw deed in maart de polders langs het Eemmeer aan.

De Kruisbek jrg. 66(3)

H.H. van der Kolk inventariseerde in 2021 het perceel van 4 hectare essenhakhout bij kasteel Beverweert (onder Odijk). Met 18 soorten en 72 territoria leverde dat een maximumscore op voor zo'n kleine oppervlakte. Guus Peterse merkt in zijn blog op dat het Binnenveld, een polder bij Wageningen, ouderwets rijk is aan vogels. Henk Leenaers schreef een portret van de Zilvermeeuw, een kustvogel met karakter. Het is een slimme vogel, die graag onze rotzooi opruimt. Overlast van meeuwen? Laat dan je afval niet slingeren.

De Tringiaan jrg. 46(1)

In het blad van Vogelwerkgroep Tringa, Schagen e.o., staat O.W. Zijlstra stil bij het overlijden van Johan de Jong, bioloog en de specialist op het gebied van Kerkuilen. Hij was begin jaren 80 de initiator van de Kerkuilenwerkgroep binnen Tringa.

Ardea jrg. 111(1)

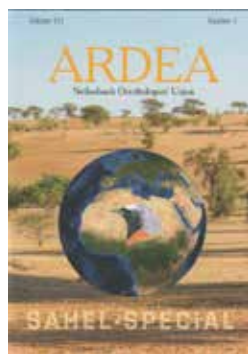
Ardea is het wetenschappelijk tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU). Deze pil van anderhalve kilogram beslaat 437 pagina's en is het resultaat van vijf jaar onderzoek naar de betekenis van de Sahel voor de in ons land

broedende trekvogels. De samenstellende redacteuren van dit nummer zijn Rob G. Bijlsma, Bart Kempnaers en Theunis Piersma. Dertien ornithologen werkten mee aan de totstandkoming van deze SAHEL-SPECIAL.

Th. Piersma schreef 'Hoe vogeltellingen in afzonderlijke bomen leiden tot een beter begrip van de omgevings-factoren in de Sahel'. Welke bomen moet je in het belang van mens en vogels aanplanten in de Sahel?

L. Zwartz, Rob Bijlsma en J. van der Kamp vergeleken in 16 aparte studies het voorkomen van vogels, die a) op de grond voedsel zoeken b) in de bomen foerageren en dit dan weer a) in de droge Sahara, en b) in de vochtige gebieden van tropisch Afrika.

De trekroute van grote vogels die gebruik maken van thermiek loopt niet rechtstreeks over de Middellandse Zee, maar langs Gibraltar of via de Oostroute langs Turkije, Israël en Egypte. Maar wat is de strategie van de kleinere trekvogels? Worden die in het centrale deel van de Sahel minder aangetroffen? 'Onze' tapuiten, roodstaarten en overige zangvogels zijn digitaal, maar ook fysiek gevolgd op hun reis naar de bosrijke delen van Midden- en Zuidelijk Afrika. Aan de basis van dit wetenswaardige Sahel-nummer liggen de gegevens van vijf jaar verzamelen en registreren. Echt grensverleggend onderzoek, waardoor zaken aan het licht komen die we hiervoor niet konden weten.

Limosa jrg. 96(1), 2023

R. Lensink et al. schreven 'Toename en uitbreiding van de Middelste Bonte Specht in Nederland 1995-2021: een schoolvoorbeeld van een invasie'. De omschakeling van productiebos naar natuurlijk bos zorgt ervoor dat meer oude bomen in onze bossen blijven staan. Vooral zomereik is gewild bij de Middelste Bonte. Arend J. van Dijk schreef

'Broedende Wilde Zwanen in Drenthe op de voet gevolgd'. De kleine populatie in Z-W Drenthe doet het niet zo goed. Het kan zijn dat inteelt hierbij een rol speelt. R. Kleefstra et al. onderzochten 'Ganzen op Friese slaapplaatsen van 1996 tot 2017'. Aanleiding voor dit onderzoek was dat er geen gegevens voorhanden waren, iets wat wel moet in het kader van toewijzing door de Europese Vogelrichtlijn.

De Domptoor jrg. 57(1)

Dit is het blad van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. In de presentatie van de vogeltellingen in de afgelopen drie jaar valt op dat de kolonievogels rondom Heukelum een lichte achteruitgang laten zien. Het gaat daarbij om de Blauwe Reiger en de Roek. Wat opvalt bij de watervogeltellingen, is dat er in 2022 een aantal nieuwe soorten is bijgekomen op de tellijst: Bergeend, Brilduiker, Dodaars, de Grote en de Middelste Zaagbek. De Kleine Canadese Gans steekt opeens zijn kop op met 14 exemplaren. Beduidend minder in aantal was de Grote Zilverreiger. Er werden geen Kolganzen meer gezien en het aantal Wilde Eenden is bijna gehalveerd. Tenslotte zijn er nu negen Sperwers waargenomen (was eerst 1 exemplaar.)

De Domptoor jrg. 57(2)

Naast diverse excursieverslagen verdedigt Jolanda Lemcke in dit blad de stelling dat er niets gaat boven de eigen beleving. Die Visarenden vlak boven jouw tent. Niet uniek, maar heel bijzonder om alle gedragingen van dit koppel mee te maken. Of die Kraanvogels in Mecklenburg-Vorpommern: kippenvell!

De Grauwe Gans jrg. 39(1)

In dit blad van de Vogel- en Natuurwacht Flevoland schrijft Ton Eggenhuis over het belang van de Knobbelzwaan bij de bestrijding van fonteinkruid. De dagelijkse voedselbehoefte van een zwaan is zo'n vier kilo per dag! C. Straatsma maakt duidelijk dat een bezoek aan vogelparadijs de Marker Wadden erg is aan te bevelen. Nu het riet en de overige begroeiing op gang komen, bivakkeren er steeds meer vogelsoorten. Volop Baardmannetjes en zelfs de Roerdomp komt daar al broeden. Via Natuurmonumenten/Markerwadden kan je er 's morgens vanaf 9.30 uur elk uur naartoe varen.

Ton Eggenhuizen neemt het op voor de Huiszwaluw, die – net als bij ons – wel een steuntje in de rug kan gebruiken.

De Levende Natuur jrg. 124(4)

Info over onderzoek, beheer en beleving van de natuur in Nederland en België.

R. van de Haterd et al. schreven 'Vogelbegrazing remt trilveenvorming'. Dit gaat over een onderzoek dat plaatsvond in de Westbroekse Zodden en dat aantoonde dat Grauwe Gans, Knobbelzwaan en Meerkoet met hun gegraas de totstandkoming van verlandingsvegetatie in jong trilveen tegenwerken. Dus voor jong trilveen is het goed om deze vogels tijdelijk te weren met linten of met gaas. Tenslotte toont C. Fokker aan dat het aantal nest- en verblijfplaatsen van Huismussen wordt onderschat.

Vrienden van 't Gooi

Het bestuur van Vrienden van 't Gooi staat op de bres wanneer grootschalige ingrepen onze dierbare omgeving dreigen aan te tasten. Denk aan Oud Valkeveen en het Blaricumse strand. Niet direct een vogelblad, maar u wilt natuurlijk meer weten over de natuur bij u om de hoek. Dick A. Jonkers bespreekt de Boommarter,

een heimelijke alleseter, die het ook regelmatig op jong broedsel heeft gemunt.

't Zwaalfje jrg. 12(1)

Geen directe burens van het Gooi, maar toch bijzonder om via Vogelwerkgroep Berkelland op de hoogte te blijven van wat er in het oosten van ons land gebeurt op vogelgebied. A. Visser ontfermde zich met succes over een uit het nest gevallen Torenvalk. Hij zette het jong in de torenvalk-nestkast in zijn tuin bij een drietal juvenielen. De adoptieouders zorgden goed voor dit pleegjong. Nog wat leuks gezien op de telpost? Jazeker, tussen de 154.546 vogels telden ze drie Zwarte Wouwen, een Grauwe Gors en er liep zomaar een wolf langs. John Smith bewijst dat kerk- en steenuil-jongen tot rond de 200 kilometer afstand van hun nest een nieuw territorium zoeken: van de Achterhoek naar de Noordkust van Duitsland.

Hee wat vliegt daar?

Onze nieuwe folder is klaar!! In de Infoschuur kunt u een of meerdere exemplaren ophalen om familie, vrienden, kennissen, burens, collega's, klasgenoten enz. te laten kennismaken met onze vogelwerkgroep. Informatie over **de cursussen** en **alle werkgroepen** van de vereniging.

Dank aan **Francis Bakker** en **Aafke Yntema** voor de teksten en **Marga van Leeuwen**, **Bertus van den Brink**, **Bianca de Vries**, **Johan Bosman** en **Jurriën Uiterwijk** voor hun prachtige foto's!

Verslag van het te korte leven van een jonge Lepelaar

Harry de Klein

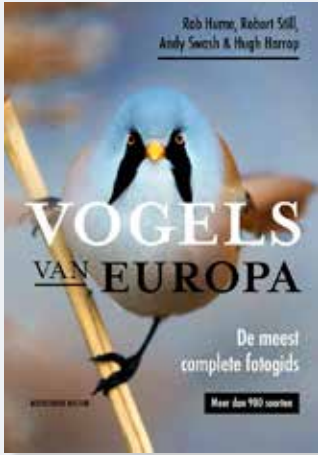
De gewonde jonge Lepelaar op de Hilversumse Meent, 11 juli 2023 | Harry de Klein

Op dinsdag 11 juli 2023 vond ik in de berm van de Melkmeent in de Hilversumse Bovenmeent een gewonde juveniele Lepelaar. Het beestje had wat bloed op de borst, maar erger was een poot die er alleen nog aan een paar pezen bijhing. Het hielgewricht was finaal middendoor. Overduidelijk een aanvaring met een hoogspanningskabel aldaar. Met enige moeite lukte het om het beestje te vangen, want vliegen kon hij nog wel. De vogel was met een kleurring geringd. De code op de witte plastic ring was ND9P. Ik had al meteen het vermoeden dat deze vogel te beschadigd was om te proberen hem of haar op te lappen. Toch heb ik het slachtoffer onder mijn arm genomen om hem naar het Vogelhospitaal Naarden te brengen. Onderweg werd ik door passanten soms wat raar aangekeken want een fietser met een lepelaar onder zijn arm is natuurlijk niet alledaags.

Bij het Vogelhospitaal werd de vogel overgenomen en daar bleek dat zij de situatie ook somber inzagen. Ik was dan ook niet verbaasd toen ik de dag erop een mailtje kreeg met de mededeling dat ze de vogel hadden laten inslapen. Ik heb de ringgegevens opgestuurd naar de Werkgroep Lepelaars. Uit hun antwoord bleek dat de vogel was geringd op de Kinseldam bij Durgerdam. De ringdatum was 11 juni 2023. Dus exact een maand na de ringdatum kwam alweer een eind het leven van deze Lepelaar. Triest.

Detail van de witte kleurring | Harry de Klein

Rob Hume, Robert Still, Andy Swash & Hugh Harrop (vertaling: Ger Meesters).
Vogels van Europa.
De meest complete vogelgids.
Zachte koft, gebonden.
640 pagina's. full colour.
ISBN 978 90 5615 947 4,
Uitgeverij Noordboek.
Prijs €39,90.

Vogels van Europa

De meest complete fotogids

Rob Hume, Robert Still, Andy Swash & Hugh Harrop

besproken door **Dick A. Jonkers**

Alweer een nieuwe vogelfotogids. Deze keer Vogels van Europa. Hij oogt als een veldgids, is handzaam met zijn 640 bladzijden, maar weegt wel bijna 1½ kilo. Dat is wel iets om over na te denken voordat je met deze gids op pad gaat. De uitgave bevat totaal 928 vogelsoorten. Alle inheemse Europese vogels worden beschreven en afgebeeld. Ook dwaalgasten uit andere werelddelen zijn opgenomen, evenals uit gevangenschap ontsnapte of geïntroduceerde soorten, de exoten. De gids bevat niet alleen een overweldigend groot aantal foto's van de vogels, maar ook in diverse posities. Daardoor is het verschil met de gebruikelijke vogelgidsen aanzienlijk. De informatie die dit boek verstrekt om de soorten te kunnen vaststellen is imponerend. Voorin geeft de gids enkele tips met belangrijke punten voor de aanpak van een determinatie. Aanvullend daarbij is een beeld met de topografie van een vogel. Om de gebruiker op het goede spoor te zetten is er eveneens een miniatuurgalerij met afbeeldingen van typerende vogels uit de verschillende soortgroepen. Van die groepen zijn ook op heel wat aparte pagina's, of delen ervan vliegbeelden

opgenomen. Niet alleen de gangbare van bijvoorbeeld meeuwen of roofvogels, maar ook onder meer hoenders, lijsters en leeuweriken. Bij veel soorten wordt dit nog eens dunnetjes overgedaan en er is dan onder het kopje vluchtactie ook informatie te vinden. En bij de soortbeschrijvingen zijn opvallende kenmerken vet aangeduid. Ook hier weer veel beelden van lichaamshoudingen, behalve in zit bijvoorbeeld ook zwemmend en in vlucht. Van enkele vogelfamilies zijn ook hun koppen of staarten afgebeeld vanwege typerende verschillen. Soorten die veel op elkaar lijken zijn aangeduid met een speciaal teken. Voor vogeldeterminatie is deze gids uitstekend. Zij die weinig of geen ervaring hebben met het bestuderen van vogels moeten er rekening mee houden dat er ook onderwerpen worden belicht voor degenen die uit zijn op details. Tot hen behoren bijvoorbeeld de fanatieke vogelspotters, maar ook zij die baat hebben bij de beschrijvingen van de rui, maten en dergelijke. Kortom: *Vogels van Europa* is een gids waarin voor elke vogelliefhebber gigantisch veel te vinden is.

Uilen

Tijdschrift STONE

besproken door **Rob G. Moolenbeek**

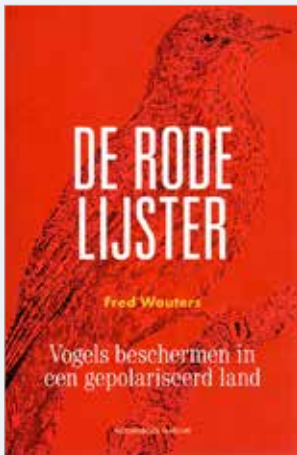
In een bericht van Sovon zag ik dat 'Uilen 12' eind 2022 was gepubliceerd. Als ringer van uilen in onze regio was mijn belangstelling gewekt en kreeg ik het tijdschrift ter bespreking voor De Korhaan. Wat een mooie uitgave, wat een prachtige foto's en wat veel informatie. In het eerste artikel wordt de jachtwijze en het dieet van de Ransuil en de Bosuil in Noord-Brabant gepresenteerd. Het tweede artikel gaat over het voorkomen van de Bosuil in Zeeuws-Vlaanderen. Aan bod komen onder andere concurrentie tussen

Bosuil, Ransuil en Steenuil. Het derde artikel geeft een goed overzicht van de opkomst van de Oehoe in Nederland. Nu nog voornamelijk broedend in het oosten van het land. Kunnen wij deze uil ook in ons werkgebied verwachten? Het vierde artikel bespreekt de komst van de Oehoe in Friesland en Drenthe. Het vijfde artikel bespreekt de voedselstrategie van een paar Kerkuilen die te zien zijn op 'Beleef de lente'. Wat gebeurt er bijvoorbeeld met overtollig voedsel? Het zesde artikel is

Voor liefhebbers van uilen is dit tijdschrift een 'must': maar liefst 112 pagina's leesplezier. Het is te bestellen voor €16 (inclusief porto) bij stone@steenuil.nl.

een vervolg op een eerdere bijdrage over het voorkomen van Dwergooruilen in Nederland. Regelmatig zijn die te horen en soms te zien in Nederland, maar het wachten is op het eerste broedgeval. De laatste drie artikelen gaan over de Steenuil. Eén over een langdurig onderzoek in het zuidoosten van de Achterhoek over gewervelde prooien in de nestkasten en een ander over de invloed van muizen op de reproductie. Het laatste artikel beschrijft het 'dilemma' van bijvoeren van jonge Steenuilen als een van de oude vogels wegvalt. Een verhaal met een goed en gelukkig einde.

Uilen is een uitgave van het Steenuilenoverleg Nederland (STONE), de Kerkuilenwerkgroep Nederland (SKWN) en de Oehoewerkgroep Nederland (OWN). Er zijn ook nog enkele nummers van eerdere uitgaven beschikbaar. Kijk hiervoor op: www.steenuil.nl/publicaties/uilen.

Fred Wouters, 2022,
De Rode Lijster,
Uitgeverij Noordboek,
160 blz.,
ISBN 9789056159535,
Prijs €17,90.

De Rode Lijster

Vogels beschermen in een gepolariseerd land

Fred Wouters

besproken door **Paul Keuning**

De ondertitel van dit boek is *Vogels beschermen in een gepolariseerd land*. Dit beknopte boek met essays gaat over het figuurlijk koordansen om in ons land ruimte te winnen voor de leefomstandigheden van vogels. De auteur, Fred Wouters, was van 2007 tot 2022 directeur van Vogelbescherming Nederland en heeft veel ervaring met de nationale en internationale natuurbescherming. Het blad *Vogels* van Vogelbescherming wekt met innemende artikelen en vertederende vogelfoto's de indruk dat het opkomen voor vogels leuk en aardig is. Uit de kijkcijfers van 'Beleef de Lente', onder regie van Vogelbescherming, blijkt eveneens dat veel mensen daar zo over denken. De auteur van dit boek laat ook een andere kant zien. Hij stond 15 jaar aan het roer van een dynamische organisatie met 100 betaalde medewerkers. Om de onafhankelijke status te waarborgen vroegen ze expres nooit subsidie aan. Het bedenken van een strategie voor bijvoorbeeld de Grutto of het verkrijgen van politieke instemming voor het teruggeven van de Hedwigepolder aan de getijdewerking van de Westerschelde

vragen echter jarenlang volhardend overleg op Europees, landelijk en plaatselijk niveau met betrokkenen. De natuur staat onder zware druk. Wetenschappelijke rapporten stellen onder andere dat intensieve monocultuur, ontbossing en klimaatverandering de biodiversiteit dramatisch hebben doen afnemen en dat deze daling de komende jaren zal doorzetten. De afname van soorten is voer voor discussies aan talkshowtafels en op opiniepagina's in kranten. Toch rijzen er ook vragen, zoals: moet iedere vogelsoort wel worden beschermd en moet dat tegen iedere prijs? In dit boek met prikkelende essays zoekt Fred Wouters al schrijvende naar antwoorden op deze en andere uiterst complexe en gevoelige vraagstukken. Hij doet dit aan de hand van voorbeelden uit zijn periode als directeur. Hij analyseert de problemen, bestudeert politieke besluiten en de laatste wetenschappelijke inzichten en praat vooral met heel veel betrokkenen uit het hele land. Het resultaat is een even gedurfd als urgent boek waarin Wouters ook het handelen van Vogelbescherming Nederland zelf onder de loep neemt. Grote waardering voor zijn balanceerkunst.

Daalder, R. 2022.
De soortenjager.
Uitgeverij Atlas Contact,
Amsterdam/Antwerpen.
200 bladzijden.
ISBN 978 90 450 40776.
Prijs € 21,99.

De soortenjager

Remco Daalder

besproken door Dick A. Jonkers

Vogels kijken is een populaire hobby. De soortenjager – ook wel twitcher genoemd – is een liefhebber van vogels spotten die zich onderscheidt door zijn specialisme. Zijn of haar doel is zoveel mogelijk soorten te scoren. Een bezetenheid die zich uit in een competitie met gelijkgestemden, die graag tot de topvogelaars willen gaan behoren.

Bij auteur Remco Daalder ontstond na vier decennia vogels observeren de obsessie om soortenjager te worden. Zijn streven was om voor zijn zestigste duizend soorten te hebben waargenomen. De basis voor de uitdaging vormde de ontdekking van een boek met een checklist, die alle soorten van de wereld bevatte.

De eerste aanzet om tot een lijst van duizend soorten te komen was het overnemen van alle soorten die hij tijdens zijn reizen in veldgidsen had aangekruist.

Dat leidde tot een herbeleving van vogelsoorten, tochten, mensen, omgevingen, landschappen etc. die hij heel beeldend beschrijft. Na deze fase had hij een lijst met 796 soorten. Hij moest dus nog het nodige ondernemen om tot de duizend te komen. De laatste loodjes... Soortenjagers zetten een scala aan hulpmiddelen in om aan hun trekken te komen en hun beoogde doel te bereiken. De auteur beschrijft allerlei verschijnselen die zich bij twitchers manifesteren: van verwondering tot heftige emoties. Als deelnemer aan de soortenjacht gaat hij ook bij zichzelf te rade en beschrijft hij zijn twijfels over wat hij tijdens zijn zoektochten constateert.

Een heerlijk boek om kennis te nemen van de twitch, van wat zich afspeelt tussen vogels en de mensen die behept zijn met dit onschuldige virus.

Schippers, R.
Jaarverslag Ringstation
Gooimeer 2022,
Uitgave Vogelwerkgroep
het Gooi en Omstreken,
rapportnummer 314 1-7

Jaarverslag Ringstation Gooimeer 2022

Rudy Schippers

besproken door Paul Keuning

3725 vogels vlogen in de netten van het ringstation, wat minder dan gemiddeld in andere jaren. Wel ging het om 55 soorten en er waren vangsten bij met een bijzonder verhaal. Een hier in 2018 geringde Merel werd op 15 augustus 2022 terug gemeld vanuit Midden-Finland. Nog enkele bijzonderheden: op 17 april vloog een Noordse Fitis *Phylloscopus acredula* in het net, te herkennen aan de lichter gekleurde borst en de donkerbruine pootjes. Een week later een Draaihals. En op 17 juli lokten de ringers letterlijk met kunst en vliegwerk een Koekoek in de netten. Het afspelen van het geluid van een vrouwtje-Koekoek bij het net trok zijn belangstelling. Andere niet alledaagse vangsten waren de Nachtzwaluw, een Braamsluiper, Grauwe Vliegenvanger, Struikrietzanger, Paapje, Buidelmees en een Bladkoning (2x).

De auteur meldt verder een lastig te determineren hybride Rietzanger x Kleine Karekiet. Daar kwam Christiaan Brinkman met aan waarschijnlijk grenzende zekerheid achter.

Lijkt het je interessant om het vogels ringen van nabij mee te maken? Wil je misschien opgeleid worden tot ringer? Aarzel niet en meld je aan via vrs.hetgooi@gmail.com

Rudy Schippers met Paapje | Doortje van Dijk

Broekhoven, A. van & Westermann, M. (2023). *De bionische vogel*. 191 bladzijden. Hardcover. ISBN 978 90 5011 8919. KNNV Uitgeverij, Zeist. Prijs € 22,95.

Freriks, K. 2023. *De ooievaar*. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. 237 bladzijden. ISBN 978 90 450 41865. Prijs € 24,99.

De bionische vogel

Vogels als inspiratiebron voor creatieve en duurzame oplossingen

Annemarit van Broekhoven & Margot Westermann

besproken door **Dick A. Jonkers**

De omslag is uitdagend met een surrealistische vogel, lijkend op het uiterlijk van een vliegtuig. Onze gevederde vrienden hebben als inspiratiebron gefungeerd voor het vervaardigen van legio zaken, waar de natuur, samenleving, technologie en duurzaamheid baat bij hebben. Hun overlevingsstrategie en hoedanigheden zijn ons grote voorbeeld. Deze laten zien hoe functioneel deze zijn. De kennis over de eigenschappen van vogels werd vertaald en leidde tot het ontwikkelen van ideeën. Dit resulteerde in technologie en fabricage van uiteenlopende producten, gevolgd door toepassingen in de maatschappij. Hoe pluriform dit alles is blijkt uit de creaties die eruit zijn voortgekomen. In een scala vogelverhalen gaat dit boek in op de gevleugelde uitvinders. Wanneer het

vogels noemt, vermeldt het ook allerlei weetjes over hen. 'De bionische vogel' is kleurrijk, speels geïllustreerd en bevat schetsen van vogelachtige figuren of onderdelen. Impressies van bijvoorbeeld gereedschappen zijn eveneens aanwezig. Het taalgebruik is plastisch en bevat nieuw gecreëerde woorden. Er worden suggesties gedaan en er is een aansporing om buiten de bestaande kaders te gaan denken. Het is een opmerkelijk, kleurrijk en onconventioneel boek. Wie bijvoorbeeld meer wil weten over de kolidrone, het verband tussen spechten en schokdempers, of flippers en watervogels komt aan zijn trekken. Er is voor mij een geheel nieuwe wereld opengestaan.

De Ooievaar

Kester Freriks

besproken door **Dick A. Jonkers**

Wie kent de Ooievaar niet. Hij valt op door zijn postuur, lange poten, rode snavel en grote zwart-witte vleugels. Hij was – en is? – een symbool bij de geboorte van een baby, bringer van voorspoed, kondigt het voorjaar aan en staat in het stadswapen van Den Haag.

Deze monografie over de ooievaar schetst onder meer een beeld van de ontwikkelingen sinds zijn voorkomen als broedvogel in ons land. Zo wordt beschreven dat in de zestiende eeuw een groot aantal ooievaars nestelde in dorpen op schoorstenen en huizen. En dat is een enorm verschil met de situatie in 1982 toen het laatste wilde paar ooievaars in Grafhorst broedde.

Gelukkig is het tij na een herintroductieprogramma vanaf 1969 gekeerd. Sinds 2016 houden zich nu meer dan duizend broedparen op in de Lage Landen. Een en ander is echter geen indicatie dat het weer goed gaat met de

natuur in Nederland.

Aan de vestigingen van stadsooievaars in heden en verleden te midden van de bebouwde omgeving wordt apart aandacht geschonken. Zo fungeerden zij lang geleden als afvalopruimers op vismarkten. Vroeger was dat onder meer het geval in Amsterdam. Daar is de soort tegenwoordig weer broedvogel. Ook hun voorkomen buiten het broedseizoen komt aan de orde, waaronder overwintering en trek. De auteur heeft een gedegen literatuuronderzoek uitgevoerd en tal van bronnen aangeboord. Daarmee heeft hij zeer veel informatie boven water weten te halen.

Het hele verhaal met wetenswaardigheden over de eiber – een van zijn vele volksnamen – is een boeiend geheel, met flair geschreven voor een breed lezerspubliek.

Leo Ballering (2022),
Jaarverslag NESTKAST,
Broedseizoen 2022

Broedvogels in Nederland 2022
Redactie: Boele, A. A., van
Kleunen, J.W. Vergeer en M.
Kavelaars
Sovon-rapport 2023/40
(ook als PDF te downloaden via
sovon.nl)
Sovon Vogelonderzoek
Nederland, Nijmegen

Jaarverslag Werkgroep NESTKAST broedseizoen 2022

Leo Ballering

besproken door **Paul Keuning**

NESTKAST is de afkorting van NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders. In een goed leesbaar verslag zijn alle door amateurs verzamelde nestkastgegevens bijeengebracht, maar ook de bevindingen van professionele onderzoekers van het NIOO-KNAW, het Vogeltrekstation en van Sovon.

Door standaardisering van de nestkastgegevens kunnen de broedresultaten van 13.579 nestkasten, verdeeld over 315 terreinen in Nederland en Vlaanderen, met elkaar vergeleken worden. Aan de nestkastcontroles werkten 116 werkgroepen mee. De samenstellers van dit jaarverslag, onder leiding van Leo Ballering, moeten echt plezier beleven aan het goochelen met de verzamelde gegevens. Het betrof bijvoorbeeld 12.643 legfels van 22 vogelsoorten die met elkaar 90.514 eieren produceerden. Dat resulteerde in 70.386 uitgevlogen jongen. De aantallen liggen zo'n 20% lager dan

vorig jaar. 2022 begon met tamelijk koel weer in april. Mei daarentegen had dagen met 35°C. Er was voor de broedvogels vanwege het weer geen aanleiding om een eistop in te voeren, een vorm van vertragen van de eileg.

Het nestsucces, dat wil zeggen het percentage van de nesten dat minimaal één vliegvlug jong voortbrengt, was hoog voor de mezensoorten. De Gekraagde Roodstaart en de Bosuil hadden een lager nestsucces.

De Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken levert tien procent van alle nestkastgegevens. Cijfers waar Sovon weer conclusies uit kan trekken over voor- of achteruitgang van bepaalde vogelsoorten. Ook de samenhang tussen broedsucces en de weergegevens wordt onderzocht. Vervroegde eileg in vergelijking met veertig jaar geleden heeft wel degelijk te maken met hogere temperaturen in het voorjaar.

Broedvogels in Nederland 2022

Arjan Boele en anderen

besproken door **Paul Keuning**

Onze gezamenlijke interesse is vogels kijken en als we dat iets serieuzer doen gaan we vogels tellen. De resultaten daarvan heeft Sovon ook dit jaar weer gepubliceerd. Het rapport is samengesteld in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) waarin overheidsorganisaties samenwerken aan een efficiënte inwinning van natuurgegevens ten behoeve van natuurbeleid.

Geen land in de wereld houdt de aantallen zo precies bij als het onze. Alle broedvogeltellingen gaan naar het Meetnet Broedvogels dat bestaat uit een aantal deelprojecten gecoördineerd door Sovon. Hieronder vallen BMP, Monitoring Agrarische Soorten (MAS), stadsvogels (MUS) en kustbroedvogels. De tellingen

worden vervolgens in de computers van het CBS gestopt. Zij zijn gespecialiseerd in het ontdekken van trends in de meer dan honderdduizend gegevens. Is het met een vogelsoort beter, of juist slechter gegaan dan een paar jaar geleden? Dankzij het CBS konden de trends van het afgelopen jaar binnen een half jaar in beeld worden gebracht.

Over een langere termijn, vanaf 1990, laten 86 soorten (43%) een sterke of matige afname zien en 101 soorten (51%) een sterke of matige toename. Slechts twaalf soorten bleven stabiel.

Winnaars, soorten die het in 2022 relatief goed deden ten opzichte van 2017-2021, waren de Roodhalsfuut, Roerdomp, Kwartel, Snor en Boomleeuwerik.

Populaties van Grauwe Klauwier en Graszanger waren niet eerder zo hoog. Van de Draaihals was de populatie in 2022 vijf keer zo hoog als in 2010. Relatieve nieuwkomers zoals de Middelste Bonte Specht, Rode Wouw, Zeearend en de Cetti's Zanger deden het goed en bereikten recordaantallen.

Tussen de verliezers, soorten die het in 2022 relatief slecht deden in vergelijking met de vijf voorgaande jaren, staan vogels die we als broedvogel kunnen verliezen. Dan gaat het o.a. om de Blauwe Kiekendief, Kempfaan, Kramsvogel, Kleine Barmsijs en de Europese Kanarie. En 2022 was ook geen goed jaar voor de rallen: Kwartelkoning, Porseleinhoen en Kleinst Waterhoen.

Het verlies door sterfte onder de Noordse Sterns is nog niet ten einde. En vogels die veel op muizenjacht gaan, zoals Velduil en Kerkuil, hadden in 2022, een daljaar voor muizen, een slecht jaar. Ook de Oeverzwaluw stond in 2022 in de min. Als regionale bijzonderheden noemt het rapport het geslaagde broedgeval van Bonte Strandlopers op de Marker Wadden en jonge Koereigers in De Wieden. Ook was er net als in 2021 een succesvol broedgeval van Witvleugelsterns in de Zouweboezem (Utrecht) en broedden Hoppen succesvol in het Leenderbos (Noord Brabant) met minimaal twee jongen.

Advertentie

Een eigen vogelkijkhut in het Reestdal

Verblijf eens in een 'heidehuisje' met een eigen kijkhut uitsluitend voor gasten in het natuurgebied van het Reestdal in Drenthe.

Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de Roodborsttapuiten.'

Er is een laadpaal voor elektrische auto's.
Meer informatie op: www.heidehuisje.nl of 06-81525089

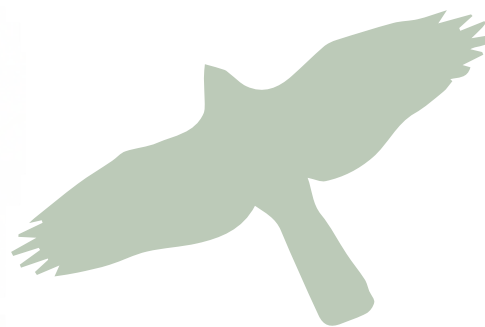
VWG informatie

Werkgebied

Wijzigingen ledenregister

De wijzigingen in het ledenregister worden vanaf 2023 één keer per jaar opgenomen in De Korhaan

Contributie en lidmaatschap

- Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.
- De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,00 per jaar.
- Leden uit één gezin of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,00 per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.
- Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Aanleveren kopij/artikelen De Korhaan

- Kopij/artikelen worden bij voorkeur digitaal aangeleverd in Word (ook tabellen).
- Figuren, foto's en tabellen/grafieken worden afzonderlijk meegestuurd. Onderschriften bevatten figuur-nummer, beschrijving, datum en fotograaf.
- Fotobestanden onbewerkt en in zo hoog mogelijke resolutie (>300 dpi) bij voorkeur via wettransfer aanleveren. Vermeld altijd locatie, datum en fotograaf.
- Bij aangeleverde foto's, plattegronden, figuren etc. gaat de redactie ervan uit dat de schrijver over de copyrights beschikt. Eventuele kosten i.v.m. copyrights (navordering) zijn voor de auteur.
- In de tekst zo nodig een verwijzing (onderschrift) waar de figuur/foto geplaatst moet worden.
- Nederlandse soortnamen beginnen met een hoofdletter, families e.d. met een kleine letter.
- Bij 'Bronnen/literatuur' de auteur, jaartal, titel, tijdschrift/boek met uitgever.
- Boekbesprekingen ca. 300 woorden. Een hoofdartikel maximaal 2500 woorden en znodig meer in overleg.

Schenken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als **ANBI** aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst. Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

Kopij volgend nummer uiterlijk voor: 28 oktober 2023

Kopij kunt u sturen naar: redactie@vwggooi.nl

Uiterlijk voor de 28ste van de maanden maart (zomernummer), juli (herfstnummer), oktober (winternummer) en december (lentennummer).

In principe bepaalt de datum van binnenkomst bij de redactie de plaatsing in een volgend nummer.

Adressenlijst

Website <https://vwggooi.nl>
Bankrekening Triodosbank rekeningnummer: NL17 TRIO 0391 1047 99 t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Ruud Willemstein	Akkerpad 13, 3755 TL Eemnes	06-15832341	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Niek Wieringa	Zoddeland 12, 1394 KR Nederhorst den Berg	06-48477299	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	vacature	avifauna@vwggooi.nl		
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	06-13708419	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Doortje van Dijk	Siriusstraat 52, 1223 AP Hilversum	06-20595083	communicatie@vwggooi.nl
Algemeen bestuurslid	Huub Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	huubcasander@gmail.com
Algemeen bestuurslid	Heleen Boelens	Hyacintenlaan 64, 1215 BD Hilversum	035-6219169	hmmboelens@gmail.com

Nuttige adressen/contactpersonen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug), tenzij anders vermeld.

Vogelherkenningscursus	Francis Bakker		035-6560067	cursussen@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins		035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning		035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Vogelhospitaal Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	beheerder@vogelasiel.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen		035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Website	Dirk Prop		06-44734989	webmaster@vwggooi.nl
E-mail nieuwsbrief	VWG aanmelden bij via de website of stuur een mail naar			nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl
Vogelwaarnemingen	www.gooi.waarneming.nl			
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie. Zie voor het indienen van projectvoorstellen de toelichting op onze website. De Adviescommissie is per e-mail te bereiken via vogelfonds@vwggooi.nl.

Subgroep Onderzoek en Bescherming

1. Watervogeltelling	vacant			
2. Eempolderellingen	Jan Mooij		035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen		035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Zwaluwenonderzoek	Han Westendorp		06-51170036	hanwestendorp@gmail.com
5. Vogelringstation	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
6. Nestkasten	Henny Meulepas		06-53890085	nestkastteam@vwggooi.nl
	Coby Jeninga		06-25066248	nestkastteam@vwggooi.nl
7. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout		035-6289470	harryderooij@planet.nl
8. Roofvogels	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
9. IJsvogels	Jelle Harder		035-6937858	jelleharder@hetnet.nl
10. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg		06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Onderzoek en Bescherming: Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

